

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

До захисту допустили:

Зав.кафедри

«_» _____20_ р.

Кваліфікаційна робота

за освітнім ступенем «Магістр» на тему:

«Акмеологічні прийоми створення ситуації успіху на уроках англійської мови у ЗЗСО»

Студентки факультету іноземних мов спеціальності 014 «Середня освіта. Мова і література (англійська)» освітнього ступеня «Магістр» Тюкалової Ірини Олександрівни
Науковий керівник :
Бодик Остап Петрович,
к. філол. н., доцент кафедри англійської мови МДУ
Рецензент:
Радзієвська О.В., к.пед.н., доцент, доцент кафедри іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Кваліфікаційна робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«_» _____ 2020 р.

Маріуполь – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ЗЗСО.....	7
1.1. Сутність поняття «акмеологічні технології».....	7
1.2. Концептуальні положення та зміст технології «створення ситуації успіху».....	30
1.3. Теоретичні передумови розвитку акмеологічного Потенціалу школярів	40
Висновки до розділу 1.....	47
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКМЕЛІНГВІСТИКИ ЯК ГЕНЕРАТОРА ЦІННІСНИХ І СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ.....	49
2.1. Системний підхід до вивчення іноземної мови.....	49
2.2. Тенденції розвитку шкільної мовної освіти.....	55
2.3. Акмеологічний підхід до формування мовних компетенцій школяра.....	64
Висновки до розділу 2	79
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

В сучасному суспільстві формується чітке соціальне та культурне замовлення на оволодіння іноземними мовами. Стрімкий вихід України у світовий та європейський простір, створює потребу певних змін у галузі освіти.

На початку XXI століття з більшою мірою проявляється прагнення до інтеграції, як на державному рівні (Україна як частина світової спільноти), так і на рівні соціальних інститутів.

Пріоритетні завдання освіти у XXI ст. визначено у багатьох нормативних документах. У Державній програмі розвитку освіти в Україні пріоритетними напрямами визначено європейський рівень якості та доступності освіти; створення системи безперервної освіти, спрямованої на задоволення інтересів громадян у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до кон'юнктури ринку праці, соціальний захист, забезпечення потреб суспільства і держави у висококваліфікованих конкурентноспроможних фахівцях; розвиток суспільства на основі нових знань [53]. Це вимагає модернізації освітньої галузі, сучасного підходу до організації навчального процесу.

Перед загальноосвітньою школою стоїть завдання навчання та виховання учнів, підготовка дітей до успішної соціалізації, усвідомлення вибору майбутньої професії. Проблема професійного росту людини, її успішність є центральною для акмеології. Як самостійна наука вона почала формуватися в 90-ті рр. XX століття, та походить від педагогіки та психології.

Акмеологічний підхід сьогодні є інноваційним та перспективним для сучасної школи (школи, що відповідає 9 компонентам НУШ). «Сутність акмеологічного підходу полягає у здійсненні комплексного дослідження і відновлення цілісності суб'єкта, що проходить ступінь зрілості, коли його індивідуальна, особистісна та суб'єктно-діяльнісна характеристики вивчаються в єдності, у всіх взаємозв'язках і опосередкуваннях, для того щоб сприяти досягненню вищих рівнів, на які може піднятися кожен» [40, с. 19]

Необхідність акмеологічного підходу в навчальному процесі загальноосвітньої школи очевидна, оскільки суспільство очікує від школи, що її випускники будуть комунікабельними, креативними, висококультурними, самостійно мислячими особистостями, які прагнуть до успіху та вміють його досягати.

Проблемі розгляду акмеології як нової парадигми освіти присвячені дослідження О.О.Деркача[18], О.О.Бодальова, Л.О.Рудкевича[8].

Технологією «створення ситуації успіху», як відомо займалися видатні вітчизняні педагоги А.С.Макаренко та його ідея «завтрашньої радості» та В.О.Сухомлинський «Школа радощів», «Сто порад вчителів», «Серце віддаю дітям». Зарубіжними дослідниками даної технології є У.Глассер (розробляв методи педагогічного спілкування з дітьми), Р.Штейнер (засновник антропософії) та К.Роджерс (розробив концепцію розвитку особистості).

Важливими для дослідження виявились ідеї відомих вітчизняних і зарубіжних психологів-гуманістів А. Адлера, Г. Балла, А. Маслоу, Г. Олпорта, К. Роджерса, В. Франкла, Е. Фромма, К. Хорні, К. Юнга щодо сутності самоактуалізації особистості.

Підґрунтям дослідження були ідеї акмеології, педагогічної акмеології, професіоналізму, зокрема наукові доробки вітчизняних і зарубіжних учених В. Алфімова, К. Альбуханової-Славської, С. Архипової, О. Бодальова, В. Вакуленко, Н. Вишнякової, Н. Гузій, Г. Данилової, А. Деркача, В. Зазикіна, Н. Кузьміної, В. Максимової, С. Пальчевського, Н. Полетаєвої, О. Темрук та інших.

Зауважу, що доцільність використання акмеологічних прийомів очевидна, але ще не достатньо використовується в шкільній практиці.

Актуальність теми дипломної роботи обумовлена тим, що питання дипломної роботи є актуальними, вивчаються нові методи та прийоми для покращення навчального процесу, узагальнюються набуті раніше знання та модернізуються нові, відповідно до концепції НУШ.

Об'єкт дослідження: удосконалення змісту шкільної іншомовної освіти як базового компонента розвитку особистості.

Предмет дослідження : акмеологічні технології як технології успішного навчання англійській мові.

Мета даної дипломної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності використання акмеологічних прийомів на уроках англійської мови у ЗЗСО для створення успішного засвоєння матеріалу та досягненню високого рівня в оволодінні іноземними мовами.

Поставлена мета передбачає розв'язання цілої низки конкретних завдань, а саме:

- проаналізувати сутність поняття «акмеологічні технології»;
- розглянути концептуальні положення та зміст технології «створення ситуації успіху»;
- долідити теоретичні передумови розвитку акмеологічного потенціалу школярів;
- дослідити тенденції розвитку шкільної мовної освіти;
- дослідити акмеологічний підхід до формування мовних компетенцій школяра;

Методи дослідження:

- аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження;
- узагальнення досвіду провідних педагогів та методистів.

Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та 2 додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено об'єкт та предмет дослідження, сформульовано його мету та завдання, обрано методи дослідження наукової роботи. У Розділі 1 було досліджено та проаналізовано сутність поняття «акмеологічні технології» та зміст технології «Створення ситуації успіху». У Розділі 2 досліджено тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в Україні, визначено основні напрямки покращення освітнього процесу та оволодіння іноземними мовами. У висновках узагальнено результати отримані в ході досліджень з даної теми наукової роботи, сформульовано загальні підсумки. Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел. У **Додатку 1** наведено приклад використання методу кейсів на уроці англійської мови в 11 класі. У **Додатку 2** наведені таблиці та схеми технології «Створення ситуації успіху».

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його матеріалів під час підготовки методичних матеріалів з викладання іноземної мови у закладах загальної середньої освіти.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження викладено в публікації: Бодик О.П., Тюкалова І.О. Акмеологічний підхід до побудови іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії учнів. The content of philological education in the system of english teachers and philologists professional training: monograph / Ed. Yuliya Fedorova. Sofia: VUZF Publishing House «St. Grigorii Bogoslov», 2020. С. 23-49.

Тюкалова І.О. Акмеологічний підхід до побудови іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії учнів. Мови та літератури в полікультурному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти (13 листопада 2020р.) /за заг. ред. Федорової Ю.Г. Маріуполь : МДУ, 2020. С.49-51.

Розділ 1 АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ЗЗССО

1.1. Сутність поняття «акмеологічні технології»

Історичні і філософські передумови стали основними чинниками становлення, формування і розвитку акмеології. Вони дозволяють розглядати "...історію, передусім, як деякого роду зміну або розвиток" [33, С. 3]. Пошук істини, пошук мудрості відбувався, спираючись не на авторитети жерцівстарійшин й інші незаперечні авторитети, а на "власний розум" на основі використання знань і досвіду, здобутих, у тому числі й іншим, творчим шляхом" [36]. Одним з базових елементів пізнання є вершини – "акме" накопичених знань – результат діяльності мислителів. Історико-філософське обґрунтування вершинності розвитку розглядається як процес сходження до абсолютної мудрості, яка в цьому дослідженні розглядається як акме. Таку точку зору розділяє цілий ряд науковців. Так, провідні психологи сучасності А. Петровський та М. Ярошевський підкреслюють, що розуміння досконалості розглядалося не лише великими філософами Аристотелем і Платоном, але і їх попередниками. Притому не лише філософів-теоретиків, але і практиків, натуралістів, медиків. Їх праці – це підніжжя вершини (С.Д. Пожарський)", що височіє у віках [14, с. 53] пізнання.

У другій половині ХХ століття бурхливо розвивалася наукова думка про закономірності розвитку людини, про шляхи досягнення досконалості та зрілості. На базі накопичених наукових знань, на стику соціальних і гуманітарних дисциплін сформувалася нова наука – акмеологія, що

розглядає питання високого рівня розвитку особистості. Усе це дозволило уважніше придивитися до проблем досягнення максимальної досконалості людини, що базується на принципі вершинності. Оскільки "акме" в перекладі з грецького означає вершина.

Провідний акмеолог Н.В. Кузьміна, розглядаючи зазначене поняття підкреслює, що "..греки словом "акме" називали період віку в людському житті, коли з'являється зрілість усього, на що здатна ця людина, коли розвернулися, розцвіли і на вершині своїх здібностей знаходяться її сили" [30,с. 11]. Аналогічну точку зору поділяє й інший відомий акмеолог О.О. Бодальов, наголошуючи, що "акме" – це увесь ступінь дорослості людини, для якої характерні його фізична, особистісна і суб'єктивна зрілість. [8, с. 300]. Він відзначає й, що "..термін акме вживається також ще в одному значенні піків і оптимумів, яких людині вдається досягти у своєму розвитку на різних вікових сходинках". [24, с. 5].

Дослідник А.Д. Бейсман з історичної точки зору зазначає, що це поняття "..походить від старогрецького "акме", що походить, від слова "axis" ("вістря") і що означає: "вища міра будь-чого, забарвлення, квітуча пора"; "en akmu einal" (бути в акме) означає: "бути в повному кольорі, на вищому ступені розвитку...". [10, с. 40-40].

За Ю.О. Гагіним, грецьке походження цього поняття "... (гр. акме – вища міра будь-чого, вершина, квітуча сила, досконалість + logos – слово, мова, вчення) – наука про досягнення вершин людської якості в людині, опанування досконалості, в т.ч. в обраній професійній діяльності..." [32, с. 41; 14, с. 23].

Акмеологія як інтегративна наука нової галузі знань людинознавства зумовила зародження нових акмеологічних напрямів, зокрема педагогічної, шкільної акмеології. Шкільна акмеологія — це наука про саморозвиток зростаючої людини як суб'єкта життєдіяльності в освітньому просторі школи.

Окрім загальних принципів, акмеологія будується ще й на основі спеціальних та конкретних методологічних принципів. До них відносяться :

- -особистісний принцип;
- суб'єктно-діяльнісний принцип;
- життєдіяльності;
- -Інтенціональності як співвідношення імпліційного і експліційного, потенційного та актуального;
- моделювання;
- оптимізації;
- оперативно-технологічний принцип;

психосоціального принцип;

- принцип «зворотнього зв'язку»[34]

Всі ці принципи взаємопов'язані, але в їх основі лежить особистісний процес, коли людина здійснює вчинок або серію вчинків, які вказують на те, що вона на межі своїх можливостей поводить себе як високорозвинена в духовному та культурному плані особистість, захищає своєю дією основні цінності життя та культури, які стали глибше значимими для неї особистісними цінностями.

При вирішенні певних акмеологічних завдань часто постає питання представлення результатів в деякому загальному вигляді. Так створюються акмеологічні моделі, які є системою об'єктів та образів, за допомогою яких синтезуються знання про те, що повинно бути сформовано. Акмеологічна технологія – сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості [18]. Принципи психологічного детермінізму і розвитку (К. А. Абульханова [4]), розроблені в психології, мають виражений акмеологічний зміст. Визначення внутрішніх умов, що спонукають до саморозвитку, детермінант цього розвитку повинні стати важливою складовою будь

акмеологічного дослідження. Специфіка принципу детермінізму в акмеології проявляється по декількох напрямках. Перше полягає в тому, що акмеологія внутрішні умови особистості розглядає як спонукальні причини і детермінанти розвитку. Друге - рушійною силою розвитку є сама особистість. Третє - процес вдосконалення особистості має подвійну детермінацію: внутрішню (розкриття потенціалу) і зовнішню (усвідомлювані і прийняті зовнішні впливи). При цьому соціальна детермінація все більш переходить на індивідуальний рівень. Акмеографічні методи і насамперед акмеологічна діагностика, експертиза та акмеограмми дають хороше уявлення про стартові можливості і потенціал суб'єкта, націленого на досягнення високого професіоналізму особистості та діяльності. Наступна важлива акмеологічна задача, яка має стосунок до проблеми методичних основ акмеології, - це виявлення того, яким чином або за допомогою яких методів або способів здійснювати прогресивний особистісний розвиток. Концептуально ці методи і способи називаються акмеологічними технологіями [39]. Акмеологічна технологія – сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток властивостей і якостей, що сприяють досягненню високого рівня особистісно-професійного розвитку та професіоналізму. Акмеологічні технології нерідко ототожнюють із психологічними, але близькі вони з ними тільки лише з формальної і процесуальної точок зору. Так, дійсно, сутністю акмеологічних технологій є психологічний вплив, вірніше, його спеціальний вид, званий акмеологічним впливом. Так, це вплив пов'язані зі спеціальними вміннями суб'єкта впливу. Але їх принциповою відмінністю є спрямованість впливу. Акмеологічні технології в першу чергу відрізняє їх гуманістична спрямованість, оскільки вони покликані допомогти в здійсненні прогресивного розвитку особистості, тоді як чимало психологічних впливів по суті є маніпулятивними. Гуманістична спрямованість акмеологічних

технологій стала основою для гуманітарно-технологічного розвитку особистості [18]. Для самостійного розвитку людина повинна застосувати акмеологічний вплив до самої себе. Кожний свій вибір або рішення вона повинна розглядати крізь призму найближчих та віддалених наслідків не тільки для себе особисто, а й ближніх, знайомих, мешканців свого міста чи регіону, країни. Зробити це дуже непросто на увазі сильної інерційності мислення значної частини населення і звичці переадресувати відповідальність [11]. Підвищення рівня саморегуляції в результаті акмеологічного впливу необхідно для того, щоб людина сформувала впевненість в собі, своїх силах, виключити виникнення паніки і песимістичних настроїв, боязні завтрашнього дня, підвищити її працездатність, стресостійкість, більш повно реалізувати свій потенціал, тобто зробити особистість більш сильною [15]. Розвиток здатності до прийняття рішень може реально підвищити рішучість як характеристику особистості, допоможе не тільки зростанню соціальної активності, а й організації її цілеспрямованого характеру. Нарешті, акмеологічний вплив має сприяти розкриттю творчого потенціалу особистості [4]. Розкриття творчого потенціалу людиною буде сприяти її подальшому розвитку, оскільки сам творчий процес та отримані результати є сильним стимулом для посилення творчої активності особистості тому, що нове народжує прагнення до нового. Але для того, щоб постійно розвиватись людина повинна встановити собі певні еталони та стандарти, яких вона хоче досягти. Порівняння своїх досягнень з цими критеріями є дуже сильним поштовхом до особистісного самовдосконалення. Але, хотілося би зазначити, що для постійного розвитку людина повинна постійно змінювати свої цілі, еталони та стандарти, шляхом підвищення їхнього рівня [39]. Важливою категорією в саморозвиткові особистості є її власна самооцінка, оскільки вона сприяє мотивуванню досягнення певних цілей. Зазначено, що люди з низькою самооцінкою відрізняються невпевненістю, схильністю до

імпульсивних дій, у них, зазвичай, спостерігаються психопатичні риси особистості. Водночас вони орієнтуються передусім на емоційно теплі, емпатичні відносини, емоційний комфорт у взаємодіях. У осіб з високою самооцінкою проявляється схильність до радикальних дій, авторитарному стилю в діяльності і у взаємодіях [18].

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні формується чітке соціальне замовлення на володіння іноземними мовами, зокрема англійською. Такі вимоги суспільства і підвищення якості освіти може здійснити лише педагог, що має високий рівень професіоналізму, індивідуального стилю педагогічного мислення, мотивації і здатності до інноваційної діяльності, потреби у творчій самореалізації.

У створенні інноваційних систем професійної підготовки вчителя, які орієнтуються на інтелектуальний та творчий рівень розвитку, значну роль відіграють процеси проектування та педагогічних технологій, що ґрунтуються на наукових ідеях та універсальних методологічних підходах щодо організації освітнього процесу. Одним з таких, універсальним методологічним орієнтиром, який забезпечує цілеспрямованість і результативність цієї діяльності виступає акмеологічний підхід.

Акмеологічний підхід щодо вивчення закономірностей досягнення вершин професіоналізму та творчості є одним із прогресивних та перспективних для сучасної системи освіти. Адже акмеологічний підхід та акметехнології сприяють розвитку творчого потенціалу, професіоналізму та майстерності педагога, який працює в системі « людина-людина», що складають фундамент його професійного іміджу й життєвого досвіду.

Провідні характеристики «акме» дослідники (Н.Кузьміна, О.Бодальов, В.Бранський, А.Деркач, С.Пальчевський та інші) розглядають у вигляді сутності, яка розуміється як внутрішнє, загальне, відносно стійке, пізнаване мисленням підґрунтя явищ, і характеризується основною вершинною

ознакою, що проявляється у наступних властивостях, які розкривають сутність визначення акме: вищий ступінь будь-чого; вищий ступінь розвитку; вершина, квітуха сила, досконалість; вершина як зрілість усього; вершина досконалості в людині; вершина, розквіт здібностей людини; вершина як результат діяльності; вершина як реалізація творчих здібностей.

Акмеологічні методи і перш за все акмеологічна діагностика, експертиза, акмеологічний опис і акмеограма дають хороше уявлення про стартові можливості і потенціал суб'єкту, який націлений на досягнення високого професіоналізму особистості і діяльності. Наступне завдання це виявлення того, яким чином чи з допомогою яких методів здійснювати прогресивний особистісно-професійний розвиток до рівня високого професіоналізму. Концептуально ці методи і способи називаються акмеологічними технологіями.

Слово „технологія” грецького походження: *techné* – мистецтво, майстерність; *logos* – наука. Сам термін „технологія” стосовно навчального процесу було вперше вжито у 1886 р. американцем Дж. Саллі. У процесуальному розумінні технологія відповідає на конкретне запитання: „Як зробити (з чого і яким способом)?”. Технологічний процес, у нашому розумінні, передбачає певну послідовність операцій з використанням необхідних для цього засобів.

Акмеологічна технологія – сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості розвиток якостей, які сприяють досягненню високого рівня професіоналізму.

Категорія „технологія” достатньо ґрунтовно досліджена у вітчизняній і закордонній педагогічній та психологічній науках (В. Безпалько, Г. Селевко, В. Семенов та ін.). Питання впровадження технологічних підходів до навчання вивчали П. Гальперін, Н. Тализіна, Ю. Бабанський; сучасні педагогічні технології за кордоном розробляли Дж. Керолл, Б. Блум, Г. Гейс та інші.

Дослідження вчених підтверджують те, що використання технологій підвищує рівень навчального процесу, дозволяє досягти більш ефективних результатів.

Технологічний аспект здійснює вплив на уточнення базових акмеологічних категорій, зокрема, деякі акмеологи вважають, що професійну майстерність можна розглядати як оволодіння комплексом продуктивних психотехнологій і технологій професійної діяльності. Дуже часто акмеологічні технології ототожнюють із психологічними технологіями, проте вони лише близькі, але зовсім не тотожні. Зокрема, їх принциповою відмінністю є спрямованість дій.

Акмеологічні технології відрізняються в першу чергу гуманістичною спрямованістю, тому, що вони призначені допомогти в здійсненні прогресивного розвитку особистості, тоді як психологічні впливи по своїй суті є маніпулятивними. Гуманістична спрямованість акмеологічних технологій стала основою для гуманітарно-технологічного розвитку особистості.

Акмеологічні технології - це один із видів технологій, який розробляється у рамках предмета акмеології і відображає перехід від реального стану, якості та рівня розвитку особистості (її професіоналізму) до майбутнього ідеального. Це технології, які представляють собою систему і мають свої ключові характеристики: взаємозв'язок елементів; певну єдність і цілісність, взаємодію з іншими системами; структуру, функціонування, сенс, результат. Вони відповідають таким критеріям:

- задіяність більшої кількості ресурсів особистості;
- реалізація діяльнісного підходу;
- врахування індивідуальних особливостей особистості;
- оптимізація розвитку не однієї, а декількох сфер психологічного в особистості;
- розвитку особистості в контексті життєвого професійного та духовного шляху;

- відповідності особливостям системи відносин „викладач - студент”, де відносини „суб’єкт - суб’єктні”;
- співвідношення з основними методологічними принципами акмеології (особистісним суб’єкта діяльності, життєдіяльності, активності, потенційності, оптимізації);
- співвідношення умов навчання із умовами реальної і соціальної самоактуалізації;
- постійне прослідковування в діях, діяльності, вчинках, поведінці людей певні якісно-кількісні характеристики ступеня розвитку і акме;
- передбачення формування здібностей, які дозволяють особистості стати суб’єктом прийняття самостійних рішень і обумовлюють шлях до творчої діяльності;
- використання технологічних можливостей різних наук, які спрямовані на само створення, виховання, навчання [26].

В акмеології розроблені і успішно використовуються гуманітарні технології самопізнання, самооцінки, саморозвитку. Акмеологічні технології завжди є індивідуально спрямованими, вони використовуються для особистісно-професійного розвитку особистості. Головним методом акмеологічних технологій є акмеологічний вплив. Акмеологічний вплив – це інтегрований і цілеспрямований вплив, який здійснюється на особу чи групу, і має гуманістичний зміст і спрямований на розвиток особистості або групи.

Основна задача акмеологічних технологій - сформувати та закріпити у самосвідомості людини затребувану необхідність у самосвідомості, саморозвитку й самореалізації, що дозволяють спеціальними прийомами та техніками самоактуалізувати особистісне та професійне "Я"».

Класифікують акмеологічні технології за направленістю, за умовами реалізації, за особливостями їх технологічної структури.

Так, на основі аналізу існуючих акмеологічних технологій спробуємо окреслити класифікацію їх за направленістю.

Розвиваючі акметехнології :

- технології самопізнання, саморозвитку, самореалізації, інвентаризації, само програмування, саморегуляції, самоствердження, самопрезентації ;
- психотехнології (розвитку мотиваційної, когнітивної, емоційної і моральної сфери); соціально перцептивні (організаційно-комунікативні, когнітивні, рефлексивні, комплексні);
- педагогічні - корекційно-розвиваючого навчання (це акмеологічні технології, які орієнтовані на комплексне подолання проблем, відновлення резервів особистості, включення у повноцінний процес розвитку із послідовною успішною адаптацією у професійному середовищі);
 - технології управління особистим часом;
 - гуманітарні технології.
 - Формуючі акметехнології:
 - Ігрові акметехнології:
 - ділова гра;
- організаційна гра;
- бліц-гра;
- організаційно-комунікативна гра;
- організаційно-мислиннева гра;
- рефлексивна гра;
- дидактична гра, технології ігромодельовання.
 - Тренінгові акметехнології:
- соціально-психологічний тренінг;

- тренінги самопізнання, відеотренінги;
- дискусійні (дидактичні, творчі ігрові ситуації);
- ігрові, рольові (психотерапевтичні, ігри, контрігри);
- акмеологічний тренінг програмно-цільової спрямованості .

Популярними серед практикуючих акмеологів стали різні види тренінгів. Особливостями акме-тренінгу програмно-цільової спрямованості визначають:

- орієнтація на засвоєння учасниками технологій усіх п'яти типів (комунікативних, гностичних, організаторських, конструктивних проєктивних);
- програмно-цільова спрямованість семінару тренінгу, яка досягається постійним вивченням потреби практики, ефективності освоєння включених у тренінг психотехнологій, перевіркою адекватності їх відповідності;
- включення як групових так і індивідуальних програм із урахування особливостей особистості та очікуваних результатів, як на рівні групи так і окремої особи;
- наявність програм трьох рівнів: між групових, внутрішньо групових, особистісних [47].

Акметехнології направлені на формування мотиву самоствердження. Тому розвиток учбової мотивації стає для вчителя пріоритетною задачею. У переважної більшості учнів зовнішні та внутрішні мотиви враженні в рівній мірі, при цьому учбові мотиви в поведінці реалізуються досить рідко. Акметехнології покликані допомогти учням в цьому.

Розглянемо деякі з акметехнологій, що використовуються на уроках англійської мови та мають високі результати щодо покращення засвоєння іноземного матеріалу. До таких технологій належать : діалог, використання метафори, «кейс- стаді» та інші.

Діалог в акмеологічних технологіях

В.Сухомлинський писав: «Мовна культура людини - це дзеркало його духовної культури.»

На уроках англійської мови доцільно розвивати вміння коректно вести навчальний діалог, який дає змогу через правильне спілкування активно розв'язувати проблеми, що виникають у реальних ситуаціях життя. Дитина, яка тільки знайомиться з іноземною мовою спочатку використовує переважно односкладні конструкції. З віком і досвідом побудова речень ускладнюється, словниковий запас збагачується. Але цей процес поступового прогресу може загальмуватися і припинитися за певних умов (відсутність мотивації, тренування, внутрішніх і зовнішніх стимулів). Тому навчити керувати власним мовленням, свідомо обирати з переліку можливих засобів найбільш доцільні для певної ситуації, розуміти адекватно співрозмовника, осягти мету спілкування ми вчимося все життя, основи ж для свідомого вдосконалення мовлення закладаються у школі.

Діалог відбувається у процесі спілкування, при цьому людина самовизначається, виявляє свої індивідуальні особливості. За формою взаємодії можна судити про комунікативні вміння (або їх відсутність), риси характеру людини; за специфікою організації мовлення — про загальну культуру та грамотність (або їх недостатній рівень). Навіть процес навчання на комунікативно-діяльнісній основі передбачає його побудову як моделі процесу спілкування.

Вільна, демократична й водночас конкурентна атмосфера на уроці сприяє не лише вдосконаленню знань учнів з англійської мови, але й розширює їхнє світосприйняття, розвиває навички спілкування у сфері «суб'єкт – суб'єкт», виховує лідерські якості, уміння аргументовано відстоювати власну точку зору. І все це завдяки використанню акмеотехнологій, спрямованих на розвиток зрілої особистості випускника школи.

У сучасному тлумаченні, діалог (грец. dialogos – бесіда) – розмова; в античній філософії – літературна форма, яка вживається для викладення проблем за допомогою діалектики, веде свій початок від софістів. За допомогою бесіди викладення філософських проблем робиться унаочненим та динамічним. Найбільш широко висвітлює сутність діалогу концепція М. Бубера. За його визначенням ключовими позиціями діалогу є наступні: 1) діалог будується на рівності індивідів, що вступають у взаємодію один з одним; 2) істинний діалог потребує: відкритості; взаємності, прийняття іншого; 3) діалог дозволяє зберегти оригінальність свого внутрішнього «Я» та «Я» іншого.

Діалогові технології – це система діяльності суб'єктів освітнього процесу, пов'язана зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на рівні «викладач – учень», «учень – учень», «учень – автор», «викладач – автор» у ході постановки й вирішення навчально-пізнавальних завдань. Підготовка фахівців вимагає уміння вести діалог-розпитування, діалог-обмін думками, діалог-переконання, діалоги в соціальній, навчальній та інших мовленнєвих ситуаціях. На думку О. Киричука, механізми спілкування (сприйняття - пізнання - оцінювання - вплив) розглядаються як форми реалізації його основних функцій: *інформаційної; пізнавальної; мотиваційної; регулятивної*. Відтак, інтерактивні технології педагогічного навчання спрямовуються на реалізацію окремих функцій педагогічного спілкування — діалогу.

1. Діалог як інформаційний метод навчання – це спосіб діалогічної взаємодії учасників навчання з метою обміну матеріальними або духовними цінностями, створення особистісно-гармонійного професійного іміджу та «Я-концепції», складання плану самовдосконалення: вивчення передового досвіду колег, проведення відкритих уроків, самоаналіз уроків, обговорення відвіданих уроків, участь у конкурсах тощо.

2. Діалог як пізнавальний метод навчання – це способи пізнавальної взаємодії (діалогу) учасників з метою отримання нових знань, їх систематизації, творчого вдосконалення професійних умінь і навичок.

3. Діалог як мотиваційний метод навчання – це способи діалогічної взаємодії учасників навчального процесу, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до способів діяльності групи, окремих учасників, викладача, самого себе.

4. Діалог як регулятивний метод навчання – це спосіб, завдяки якому встановлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників навчання.

За характером діалогічні висловлювання бувають : діалог-обмін думками, діалог-розпитування, діалог-спонукання, діалог етикетного характеру.

На уроках англійської мови доцільно використовувати різні ситуації для спонукання до діалогу. Діалог не має бути створений за шаблоном або мати відповідну кількість реплік, як зазначено у зразку книги. Тому учням пропонуються ситуації близькі до життєвих. Наприклад, така : уявіть собі, що одна людина робить іншій певну послугу, а та висловлює вдячність. Розіграйте цю ситуацію як розмову двох осіб. Або, змодельуйте випадок, який найчастіше трапляється у нашому житті на тему «У громадському транспорті», «У магазині», «У музеї», «В Інтернеті»...

Ефективним засобом формування комунікативної компетентності вважаються ситуативні завдання, які використовують у певній послідовності з урахуванням теми, змісту, етапу уроку, підготовленості класу.

На уроках англійської мови ефективно використовувати текстовий матеріал з елементами новизни, який відповідає віковим особливостям дітей, є цікавим для них, викликає бажання вчитися. Завданням вчителя є навчити знаходити свої помилки та помилки товаришів, самостійно аналізувати їх, аргументувати свої міркування.

Використання метафори як засобу акметехнологій

Ми так часто використовуємо їх у повсякденній мові, що вже і не помічаємо, коли це робимо, проте метафори і порівняння допомагають нам мислити глибше - і краще розуміти навколишній світ.

Метафори міцно вплетені у полотно мови .

Втім, яскравість і образність мови далеко не єдина заслуга метафор.

Адже вони також пояснюють складні поняття, з якими ми стикаємось вперше, допомагають нам знайти спільну мову одне з одним і навіть формують наші розумові процеси. Вони допомагають краще зрозуміти світ.

Отже, що таке метафора? В Кембриджському словнику зазначено так: "вислів, який часто трапляється в літературі і описує людину або предмет, порівнюючи її з кимось чи чимось за схожими характеристиками".

Арістотель пояснював простіше, метафора - це називання чогось іменем, яке належить чомусь іншому.

Насправді слово метафора походить з грецької мови і саме по собі є метафорою, яка означає "переносити через або далі" (meta "через" і phero "нести"). Метафори переносять значення однієї речі на іншу.

Метафори передають різноманітні конотації, асоціації та зв'язки, це - більше, ніж обмін словами, це обмін поняттями й ідеями.

Але це не просто "подібність", про це говорить професор Стейсі Піз із Нью-Йоркського університету, "це також стрибок уяви, який розширює наше мислення" і збагачує нашу систему сприйняття світу.

Ми часто застосовуємо метафори, коли говоримо про почуття або думки, як-от первісна метафора "моє серце розбите".

Джеймс Гірі пояснює, що метафори, наче корисні копалини, можна відшукати ледь не "в кожному слові, які ми використовуємо для передачі поняття... або на поверхні, або трохи глибше в етимології... метафора - це не спосіб висловити думку, це спосіб самої думки".

"Вимовляючи метафору, ви наче простягаєте своєму співрозмовнику руку і кажете "будь ласка, зрозумій мене", - каже професор Піз.

Успіх метафори також залежить від того, що мовець сподівається досягти за допомогою неї.

Головним засобом транслявання способів репрезентації тієї чи іншої інформації є метафора[57]. Створюючи свою теорію метафори, Дж.Лакофф і М. Джонсон відзначали « Метафора пронизує наше повсякденне життя, і не тільки мову, але й думку, і дію. Наша звичайна концептуальна система, в термінах якої ми думаєм і діємо, є метафоричною за своєю природою» [57,с.387]. Вчені називають метафору фундаментальним почуттям, що допомагає пізнати світ та зазначають, що метафора існує як засіб оформлення реальності. Метафора - потужний засіб пізнання, коли новий концепт досягається шляхом зіставлення зі старим, вже відомим. Метафора успішні виконує роль призми, через яку людина бачить світ (В.Н.Телія).

Метафора – це не просто механічний перенос, але й деякий сумісний рух назустріч, завдяки чому деякі елементи об'єднуються, щоб створити вже зовсім нове цілісне утворення. Метафора має здатність перекроювати реальність так, щоб зберегти її елементи, але ж надає їм новий сенс.

Наприклад, пізнання сенсу буття використовується метафора «Саду». Використання ідеї саду не випадкове, а сягає ще уявлень античності про образ пізнання як подорожі й мандрів. Образ пізнання в античності, як блукання по саду, пов'язаний з рухомістю мислі у філософських діалогах та водночас має символічний смисл залучення до мудрості садового мистецтва приборкання природних стихій. Тож сад уявлявся як модель Космосу.

Що стосовно метафори війни, яка одразу передбачає "хорошу" і "погану" сторону. У своїй ключовій промові про коронавірус у травні 2020 року прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон говорив про необхідність "пролити світло науки на цього невидимого вбивцю", а також про те, що

"спуск з гори" завжди є більш небезпечним. Ці метафори, без сумніву, не випадкові.

Автори дослідження "Метафори, якими ми живемо" Джордж Лакофф і Марк Тернер припускають, що практично всі способи, якими ми намагаємось описати світ, є метафоричними, навіть якщо тепер ми вживаємо їх у буквальному сенсі.

Схожі за змістом метафори існують в багатьох мовах.

Метафора "бачити" в сенсі "розуміти" присутня в мовах, які належать до таких різних сімей, що навряд чи її могли запозичити. Універсальною є й метафора для передачі близькості через поняття теплоти, як-от "тепла дружба".

Багато метафор в різних мовах мають схожу логіку.

Наприклад, нідерландською можуть сказати про нечутливу людину, що в неї "шкіра слона", а англійською мовою, як і української скажуть "товстошкіра".

Мова не існує без метафор, вважає Піз. "Будь-яка мова наскрізь метафорична, - каже дослідниця. - Без метафор мова була б нудною і прісною".

Метафора передає значення не буквально, а через відчуття, емоції, мить осяяння, вона наповнює життям. Вона є вікном в душу іншої людини, через яке співрозмовник запрошує нас у спільний простір взаєморозуміння і краси. Іншими словами, метафора формує те, як ми бачимо і усвідомлюємо світ.

«Кейс – стаді» - інноваційна акметехнологія.

Технологія «Метод кейс –стаді» на початку ХХ ст. вперше була впроваджена в навчальний процес у Гарвардському університеті (1910 р.), поступово набула поширення у навчальних закладах європейських країн та США , а з 1992 р. і в Україні. Технологія «кейс –стаді» є аналіз (проблемно-ситуаційний аналіз, розігрування, дискусія) конкретної ситуації, тобто командна робота х кейсом, що максимально наближає навчання до практики .Зазначене перетворює кейс-стаді у особливий спосіб використання навчального атеріалу, інтерактивні методики та робить його особливим засобом навчання [25,с.70].

Отже, case-study або метод конкретних ситуацій (від англійського «case» випадок, ситуація)- метод активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (рішення кейсів).

Мета такого методу: спільними зусиллями групи проаналізувати ситуацію, що виникає при конкретному положенні справ, і знайти практичне вирішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті постановленої проблеми.

Метод характеризується такими особливостями :

- Орієнтований на отримання не єдиної, а багатьох істин та орієнтацію в їх проблемному полі.
- Акцент навчання переноситься е на оволодіння готовими знаннями , а на їх вироблення.
- Результатом застосування методу є не тільки знання, а й навички діяльності учня.

Технологія методу: за певними правилами розробляється модель конкретної ситуації, що сталася в реальному житті, та розкривається той комплекс знань і практичних навичок , які учням потрібно отримати.

Перевага методу: не тільки отримання знань і формування практичних навичок, а й розвиток системи цінностей учнів, життєвих установок та позицій.

Зникає класичний дефект традиційного навчання(долається неемоційність викладу матеріалу).

Кейс повинен задовольняти наступним **вимогам**:

- Відповідати чітко поставленої мети створення;
- Мати відповідний рівень труднощі;
- Ілюструвати кілька аспектів економічного життя;

- Бути актуальним; ілюструвати типові ситуації;
- Розвивати аналітичне мислення;
- Провокувати дискусію;
- Мати декілька рішень.

Таким чином, застосування викладачем кейс-методу з одного боку стимулює індивідуальну активність слухачів, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує пасивність і невпевненість у собі, забезпечує високу ефективність навчання, формує певні особистісні якості і компетенції, а з другого дає можливість викладачеві самовдосконалюватись, розвивати гнучкість мислення, оновлювати власний творчий потенціал.

У методичній літературі кейси класифікують за складністю:

- Ілюстративні навчальні кейси. Мета – навчити алгоритму прийняття правильного рішення в певній ситуації.
- Навчальні кейси з формулюванням проблеми. В них описується ситуація в конкретний період часу, виявляються і чітко формулюються проблеми. Мета – діагностування ситуації самостійне прийняття рішення щодо поставленої проблеми.
- Навчальні кейси без формулювання проблеми. В них описується більш складна ситуація, в якій проблема не чітко виявлена, а представлена в статичних даних, оцінках громадської думки тощо. Мета – самостійно виявити проблему, вказати альтернативні шляхи її вирішення з аналізом наявних ресурсів.
- Прикладні справи, в яких описується конкретна ситуація, що склалася: пропонується знайти шляхи виходу з неї. Мета – пошук шляхів вирішення проблеми.

Кейс-стаді вважається однією з кращих методик для розвитку аналітичного і критичного мислення, а також креативності. Будучи інтерактивним методом навчання, кейсметод забезпечує освоєння теоретичних положень та

оволодіння навичками практичного використання матеріалу в ігровій формі. Основними поняттями, використовуваними в кейстехнології, є поняття "ситуація" та "аналіз", а також похідне від них - "аналіз ситуації". Термін "ситуація" містить в собі декілька смислових контекстів і може розумітися як деякий стан (подія, випадок, інцидент, поворотний момент для ухвалення рішення, набір певних взаємозв'язаних фактів), що містить в собі певні протиріччя, необхідність оцінки та характеризується високою мірою нестабільності та невизначеності, що обумовлюється впливом об'єктивних та/або суб'єктивних причин (комплексу чинників) [50, с. 53-54].

Ситуація є деяким тимчасовий станом відносно стійкого процесу, який може розвиватися в різних напрямках. Конкретизація поняття "ситуація" ("стан") можливо на основі характеристик різноманітних явищ (див. **Додаток 1.1**) [50, с. 32].

Кейс є досить складним і багатоаспектним явищем. Кейс можна розглядати з позиції проблеми, конфлікту, ролей, подій, діяльності (дій) та часу. Відповідно можна говорити про різноманітні аспекти кейса, що представлені в табл. 2(Додаток 1.2.) [50, с. 38].

Усі аспекти кейса певним чином взаємозв'язані і впорядковані, що призводить на практиці до поліваріантності кейсів [50, с. 38-53].

Кейси можуть бути класифіковані, виходячи з цілей і завдань процесу навчання. В цьому випадку можуть бути виділені наступні типи кейсів: навчання аналізу і оцінки; навчання рішенню проблем і ухваленню рішень; кейси, що ілюструють проблему, рішення або концепцію в цілому [25].

В залежності від представлення інформації розрізняють [25]:

- структурований кейс (highly structured) - в кейсі дається мінімальна кількість додаткової інформації. При роботі з таким кейсом студент повинен застосувати певну модель або формулу; у завдань цього типу існує оптимальне рішення;

- маленькі замітки (short vignettes), що містять, як правило, від однієї до десяти сторінок тексту і одну-дві сторінки додатків. Кейси такого типу знайомлять тільки з ключовими поняттями і при їх розборі учень повинен спиратися ще й на власні знання;
- великі неструктуровані кейси (long unstructured cases) об'ємом до 50 сторінок - найскладніший з усіх видів учбових завдань такого роду. Інформація в них дається дуже детальна, у тому числі й абсолютно непотрібна; найнеобхідніші для розв'язання відомості, навпаки, можуть бути відсутніми; учень повинен виявити проблему та необхідну інформацію для її розв'язання;
- інноваційні кейси (ground breaking cases), при розгляді яких від виконавців вимагається не лише застосувати вже засвоєні теоретичні знання й практичні навички, але і запропонувати щось нове, при цьому учні виступають в ролі дослідників.

Кейс-метод може бути успішно використаний на заняттях з іноземної мови, оскільки даний метод комплексний і містить всі види мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письмо, аудіювання. В учнів з'являється реальна можливість спілкування іноземною мовою в процесі взаємодії з іншими учасниками групи і викладачем. Успіх кейс-методу залежить від трьох основних складових: якості кейса, підготовленості учнів і готовності самого вчителя до організації роботи з кейсом і ведення дискусії.

Кейс –метод є ефективним тому, що:

- Вони дозволяють учням самостійно організувати процес засвоєння матеріалу.
- Швидко виникає мотивація розібратися в усьому одразу, причому, системно.
- Вони дають можливість роботи з різними джерелами інформації.
- Вони дозволяють ефективно організувати роботу командами.
- Кейси – це технологія сучасного контекстного навчання.

Кейс-технологія, як і будь-яка інша, це алгоритмізований процес і порушувати цю послідовність не рекомендують. Отже, щоб застосувати кейс-технологію, в першу чергу потрібно створити сам кейс. Кейс – це єдиний інформаційний комплекс. Як правило, кейс складається з: проблеми, яка має декілька варіантів вирішення; допоміжної інформації, необхідної для аналізу кейсу; завдання до кейсу. Він може бути друкованим (містити графіки, таблиці, діаграми, ілюстрації, інформацію з різних джерел у вигляді текстів). Він може містити фільм, аудіо і відеоматеріали.[20,с.23-24]

Для кращого розуміння наведу приклад структури шаблону кейса.

Титульний аркуш (назва, автор, дата)

1.Кейс:

Вступ (герой кейса, історія, час дії)

Основна частина (головний виклад інформації, внутрішня проблема)

Заклучна частина (ситуація може «зависати», вимагає відповідного рішення).

2.Питання до кейсу.

3.Додаток (додаткова інформація до кейсу: таблиці, статистика, додаткові подробиці, данні)

4.Висновок (короткий опис можливого рішення)

5.Методичні рекомендації по розбору кейса (авторський підхід до вирішення кейса).

Рекомендований стиль викладу ситуації: розповідь від першої особи героя кейса, від автора або свідка ситуації.

Робота з кейсом

Враховуючи те, що рівень володіння мовою у всіх учнів різний, вони вивчають матеріали кейсу індивідуально у вигляді домашнього завдання. Після такої попередньої підготовки робота учнів в групі, участь в обговоренні

будуть більш плідними та результативними. Це дозволить їм виражати свою думку, дискутувати, так як вони будуть заздалегідь підготовлені.

Вчитель розділяє учнів на групи видає кейс, провидить інструктаж роботи з кейсом, ставить задачі, відповідає на запитання учнів, в процесі роботи взаємодіє з учнями, поправляє та направляє їхню діяльність.

У роботі з кейсом важливо дотримуватися наступних кроків:

- 1.Індивідуальна робота з текстом конкретної ситуації.
- 2.Обговорення в малих групах.
- 3.Публічний виступ та групова дискусія.
- 4.Викладач узагальнює результати роботи з конкретною ситуацією.

Приклад уроку англійської мови з використанням методу « кейс –стаді» див.**Додаток1.3**

Застосування методу кейс –стаді в підготовці майбутніх вчителів дає можливість урізноманітнити організацію освітнього процесу, підвищити його ефективність, досягнути поставленої мети у формуванні творчої особистості сучасного педагога [41,с.31-32].

Одним з пріоритетів використання методу кейсів є його ефективність.Метод кейс- стаді відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також активізує навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що підвищує ефективність реалізації сучасних вимог освітнього процесу. Функціональне поле кейсів відкриває широкі можливості для використання в навчальному процесі та доповнює традиційні класичні методи навчання.

Вважаю доцільним зазначити , що застосування вчителем кейс-методу з одного боку стимулює індивідуальну активність учнів, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує «пасивних» і невпевнених у собі учнів, забезпечує високу ефективність навчання, формує певні особистісні якості і компетенції, а з другого дає можливість самому вчителю:

самовдосконалюватись, по-іншому мислити й діяти та оновлювати власний творчий потенціал.

Застосування зазначеного вище методу на практиці додатково відкриває двері для творчості самого викладача та змінює його ставлення до процесу викладання.

1.2 Концептуальні положення та зміст технології «створення ситуації успіху»

Пошук нових оптимальних, найбільш ефективних способів в останні роки розширюється. Сьогодні постійно зростає науковий інтерес до акмеології.

Народження педагогічної технології “Створення ситуації успіху“ було зумовлено самим життям. У своїй педагогічній діяльності А. С. Макаренко розробляв ідею “завтрашньої радості“, а В. О. Сухомлинський розвинув цей прийом у створеній ним “Школі радощів“. Результати діяльності цих педагогів підводять нас до усвідомлення можливостей упровадження у виховний процес сучасної школи такої педагогічної технології, яка була б націлена саме на те, як викликати у дітей почуття радощів, забезпечити успіх у вихованні.

В основі педагогічної технології «Створення ситуації успіху» лежить особистісно-орієнтований підхід до процесу навчання та виховання. Ситуація успіху – це суб’єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища.

Ситуація успіху досягається лише тоді, коли сам учень визнає цей результат як успіх. Об’єктивна успішність діяльності дитини – це успіх зовнішній, тому що якість результату оцінюється свідками дійства. Усвідомлення ситуації успіху самим же учнем, розуміння її значимості виникає у суб’єкта після здолання своє невпевненості, невміння, незнання, психологічних труднощів та іншого.

Ситуація успіху має характер штучно створеної бо педагог на деякий час посилює акцент на позитивних якостях учня, при цьому зовсім не зважає на наявні недоліки. Педагог розуміє тимчасовість створюваної ситуації, яка надалі коригується шляхом поступового вказування на недоліки. Виправлення недоліків відбувається спочатку спільними зусиллями, а потім – учнем самостійно. В наслідок цього, штучно створена ситуація повністю зникає.

З психологічної точки зору успіх, як вважає А. Белкін - це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого прагнула особистість в своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, надіями, або перевершив їх. На базі цього стану формуються нові, більш сильні мотиви діяльності, змінюються рівні самооцінки, самоповаги. У тому випадку, коли успіх робиться стійким, постійним, може початися свого роду реакція, що вивільняє величезні, сховані до пори можливості особистості [6, с. 28].

Видатний французький філософ і педагог епохи Просвітництва Ж.-Ж. Руссо (1712-1778) основою розвитку особистості вважав вільне виховання, за якого "дитина живе в радості, самостійно відчуваючи, слухаючи, спостерігаючи світ, духовно збагачуючись, задовольняючи жагу пізнання". Зважаючи на природу дитини, необхідно відмовитися від встановлених волею вихователя обмежень, відучати дитину від сліпого підкорення цій волі, дотримуватися непорушних природних законів. Внутрішньою мотивацією цього процесу є прагнення дитини до самовдосконалення, самопізнання, творчого саморозвитку.

Швейцарський педагог Й.-Г. Песталоцці (1746-1827) актуальним завданням педагогіки вважав створення "механізму освіти", що дасть змогу кожному підготовленому педагогу, який докладє багато власних зусиль, виховати будь-яку дитину.

Концепція розвитку особистості американського гуманіста К. Роджерса (1902-1987) основана на протиставленні когнітивного (засвоєння знань, розвиток особистості учня під неухильним контролем

педагога) і дослідного (зорієнтованого на особистісний розвиток та емоційну сферу учня) типів навчання. За твердженням Роджерса, особистий досвід самоцінний для учня і тому є єдиним критерієм оцінювання життєвих подій. Учіння, у процесі якого особистість самостійно розвивається, приносить величезне задоволення, вирішально впливаючи на особистість людини.

Австро-німецький філософ і педагог, засновник антропософії Р. Штейнер (1861-1925) започаткував індивідуальний підхід до виховання дітей, який ліквідував відокремлене навчання дівчаток і хлопчиків, поділ за соціальними прошарками, ступенем обдарованості і належності до різних віросповідань. Найважливішою проблемою людського мислення Штейнер вважав необхідність "зрозуміти людину як засновану на собі самій вільну особистість". На основі антропософії, яка вивчає людину в тілесному, душевному і духовному аспектах, він створив педагогіку, що охоплює розвиток і саморозвиток цілісної особистості, її здібностей до пізнання, мистецтва, розвитку власних почуттів, моральних задатків і релігійних переживань. Завдання педагога Штейнер вбачав у використанні технологій, що розвивають в особистості здатність до орієнтованих на різноманітність світу суджень і умовисновків. Саме цей принцип було покладено в основу навчання і виховання у першій Вільній Вальдорфській Школі.

Один із відомих американських вчених, психолог, психотерапевт і педагог, який розробляє методи педагогічного спілкування з дітьми, У. Глассер так само переконаний, що успіх повинен бути доступний кожній дитині. Він прагнув глибше досліджувати проблему задоволення глибинних психологічних запитів дитини в умовах педагогічного середовища. У. Глассер переконаний, що якщо дитині вдасться домогтися успіху в школі, то у нього є всі шанси на успіх у житті [6, с. 67].

Велику увагу створенню ситуацій успіху приділяє А.С. Белкін. Він твердо переконаний, якщо дитину позбавити віри в себе, важко сподіватися на його "світле майбутнє". Одне необережне слово, один непродуманий крок

вчителі можуть надломити дитину так, що потім не допоможуть ніякі виховні хитрощі [6, с. 81].

«Успіх» – вдалий вектор розвитку особистості в будь-якому виді діяльності безумовно пов'язаний з усвідомленням та існуванням ситуації успіху. Відомо, що розвиток особистості відбувається у конкретних суспільних умовах. Особистість завжди конкретно-історична, вона – продукт епохи, життя своєї країни, своєї сім'ї. Процес становлення людської особистості здійснюється як «саморух» якому, на думку Г.С. Костюка, властива єдність зовнішніх і внутрішніх умов. Зовнішні умови визначаються природним і суспільним середовищем, необхідним для існування індивіда.

Впливаючи на емоційно-психологічний стан дитини, учитель налаштовує її на досягнення успіху в роботі. Адже дитина, яка пережила успіх, отримує новий радісний поштовх для зростання. Це дає можливість вчителю викликати у дітей інтерес до навчання, а школа стає школою радості пізнання, творчості, спілкування. А також це визначає головний сенс вчительської діяльності: створити кожному учневі ситуацію успіху в навчанні. Безумовно, успіх повинен бути доступним кожній дитині, бо якщо дитина досягає успіху в школі, то має всі шанси на досягнення успіху в житті.

Створення ситуації успіху — це доброзичливі стосунки між учителями та учнями. Тому з перших днів перебування дитини в школі, учитель повинен намагатися створити добру, привітну, спокійну атмосферу в класі. Це дає змогу учням відчувати психологічний комфорт на уроці, почуватися впевнено. Стосунки учителя з учнями повинні ґрунтуватися на почутті взаємоповаги і взаєморозуміння. І тому наступними складовими у створенні ситуації успіху є любов до учнів, а також їхня віра у свої можливості, і, звісно, незгасна надія. Адже надія на успіх живе у кожній, без винятку, дитині. Усунути надію — зусилля дитини втрачають сенс.

Створюючи ситуацію успіху на уроках, учитель допомагає дітям подолати невпевненість у власних силах. Він вчить їх не боятися власних помилок, переконує, що не помиляється тільки той, хто нічого не робить.

Створення ситуації успіху неможливе без урахування індивідуальних особливостей учнів. Адже вона повністю базується на особистісно-орієнтованому підході до процесу навчання і виховання.

Розглянемо деякі з прийомів «Створення ситуації успіху» та ознайомимося з таблицями та схемами з **Додатку 2**

Надія на успіх живе в кожній людині. Але не кожна надія здійснюється, тому що успіх гарантований лише для тих, хто докладася до його здійснення власні зусилля. Шляхи створення ситуації успіху різні, вони залежать від груп школярів, з якими працює вчитель. Допоможуть вести роботу у цьому напрямку, наблизити успіх до кожної дитини наступні прийоми:

Прийом "Невтручання" — максимальне надання самостійності у вирішенні проблеми.

- "Холодний душ" — учителю не слід поспішати з поліпшенням оцінок, він не тільки не "поливає бальзамом" зачеплене самолюбство, але й трохи "підсипає солі" (за А.С.Макаренком).
- "Анонсування" — спершу треба обговорити з учнем, що йому потрібно буде зробити, провести мовби репетицію майбутньої події. "Невпевненим" така попередня підготовка створить психологічну установку на можливий успіх, дасть упевненість у своїх власних силах.
- "Гидке каченя" — прийом для "зневірених" учнів. Важливо вчасно побачити їхні позитивні якості, створити всі можливі умови для тих, кому так необхідно, щоб хтось повірив у них, допоміг удосконалитися.
- Сенс прийому "Емоційне заохочення" у тому, щоб вселити в дитину віру в себе, похвалити за будь-що, навіть незначне; усмішкою, поглядом дати зрозуміти учню, що серце, душа вчителя розкриті для нього.

- "Сходи́нки до успіху" — крок за кроком підніматися разом з учнем сходи́нками знань.
- "Емоційне блокування" — це обмеження розгортання образи, розчарування, утрати віри у власні сили. Треба допомогти учневі пересилити свою невдачу, знайти її причину, переорієнтувати його з песимістичної оцінки подій на оптимістичну.
- "Стабілізація" — створення умов для того, щоб загальна позитивна реакція класу на діяльність учня не стала одноразовою, а, по можливості, часто повторювалась.
- "Даю шанс" — спеціально підготовлена педагогом ситуація, за якої дитина дістає неочікувану для самої себе можливість розкрити власні можливості, здібності.
- Прийом "Сповідь" — щире звернення до найкращих дитячих почуттів, розкриття перед учнем стану своєї душі. Однак цей прийом може дати очікуваний ефект лише в разі правильного прогнозування вчителем відповідної реакції учня.
- Прийом "Стеж за нами" використовується для дітей з інтелектуальною занеаяністю, з лінощами думки. Сенс його полягає в тому, щоб дати можливість учню відчувати радість визнання в собі інтелектуальних сил.
- "Емоційний сплеск" — це спроба дати емоційний заряд упевненості в тяжку для учня хвилину, нагадавши йому про його великі інтелектуальні можливості, звільнити від психологічної затисненості енергію, думку, знання.
- Прийом "Обмін ролями" дає учням можливість проявити себе, наприклад, у ролі учителя, показує дітям, що вони здатні робити набагато більше, ніж від них очікують.
- "Створення ситуації змагань" — завдання педагога — виявлення гідного "суперника" й утримання ситуації інтелектуально-творчого змагання під педагогічним контролем.

- "Вибір адекватних стимулів" — стимул для роботи повинен бути привабливим для учнів, а при втраті своєї актуальності змінюватись.
- "Допомога друга" — це вчасна допомога як з боку викладача, так і з боку учнів, що підтримує прагнення дитини стати на ноги, уселяє в неї впевненість у власні сили, у спроможність здолати труднощі.
- Сутністю прийому "Еврика" є прагнення вчителя активізувати учнів нехай на маленьке, але власне відкриття відомих фактів, що спонукає їх мислити, відкривати для себе нове, розкривати красу процесу пізнання.
- Прийом "Навмисна помилка" активізує увагу учнів. Його рекомендується використовувати під час перевірки знань.

Шляхи створення "ситуації успіху" різні, вони залежать від груп школярів, з якими працює вчитель.

Створення ситуації успіху має певний алгоритм:

1. Зняття страху. Допомогає перебороти невпевненість у власних силах.

("Люди вчаться на своїх помилках і знаходять інші шляхи вирішення проблем").

2. Авансування успішного результату. Допомогає вчителю висловити тверду переконаність у тому, що його учень обов'язково впорається з поставленим завданням. Це, в свою чергу, переконує дитину у своїх силах і можливостях.

("У тебе обов'язково вийде", "Я навіть не сумніваюсь у позитивному результаті").

3. Прихований інструктаж дитини про способи і форми здійснення діяльності. Допомогає дитині уникнути поразки. Досягається шляхом побажання. ("Можливо краще почати з ...", "Виконуючи роботу, не забудьте про ...").

4. Внесення мотиву. Показує дитині, заради чого, кого здійснюється ця діяльність, кому буде добре після виконання. ("Без твоєї допомоги твоїм друзям не впоратись...").

5. Персональна винятковість. Визначає важливість зусиль дитини в діяльності, що здійснюється або здійснюватиметься. ("Тільки ти міг би...", "Тільки тобі і можу доручити...")

6. Мобілізація активності або педагогічне виконання. Спонукає до виконання конкретних дій. ("Ми дуже хочемо розпочати роботу...", "Так хочеться швидко побачити...")

7. Висока оцінка деталі. Допомагає емоційно пережити не результат в цілому, а якоїсь окремої деталі. ("Найбільше мені сподобалось у твоїй роботі...", "Найбільше тобі вдалося...").

- Прийом «Повір у себе»

Учитель створює умови, за яких дитина, виконуючи навчальне завдання, зненацька починає вірити у свої можливості.

Доцільно використовувати ланцюжок заздалегідь продуманих посильних завдань для кожного учня, практикувати в роботі на уроках різнорівневі картки-завдання, частина з яких містить прихований інструктаж для дитини про способи виконання (наприклад: «Можливо, краще почати з...», «Виконуючи роботу, не забудь про...»). Ці речення-побажання допомагають дитині уникнути поразки в роботі та відчутти радість успіху.

- Прийом «Особисте відкриття»

Підготовлена вчителем заздалегідь ситуація спрямована на вивільнення в дитині внутрішньої енергії, що проявляється усвідомленням нею власних здібностей, у такий спосіб формуючи її творчий потенціал.

- Прийом «Навіювання», або «Ефект Розенталя»

«Ти можеш!» — повинен нагадувати вчитель учневі.

«Він може!» — повинен нагадувати колектив.

«Я можу!» — повинен повірити в себе учень.

В. Шаталов

Надання учням позитивного психоемоційного заряду. Заохочення дитини до праці словами: «Така робота тобі до снаги», «У тебе до цього хист». Важливо переконати у реальності успіху, і успіх прийде. Англійський учений Стоуенс довів, що учні, яких заохочували, досягли значно більших успіхів, ніж ті, кого не заохочували.

Починаючи з першого класу, перед початком виконання складного завдання влучним буде діалог-навіювання.

У ч и т е л ь. Ви зможете!

У ч н і (разом). Ми зможемо!

К о ж е н у ч е н ь. Я зможу!

У ч н і (одне одному на вушко). Ти зможеш!

- Прийом «Вибух емоцій»

Використовуючи похвалу (або критику), учитель впливає на емоційний стан дитини, таким чином спонукаючи її краще працювати на уроці.

Прикладом такого прийому можуть бути оплески за успіх. Клас дружно аплодує учням-авторам за влучно дібране слово, удаło складене речення, уміло сформульовану і доведену власну думку.

Дитина, якій аплодують, дуже радісна і щаслива в цей момент. Але це не тільки її радість. Це спільна радість. У такі моменти вчитель з великим задоволенням радіє разом із класом.

- Прийом «Почую кожного»

Учитель організовує роботу таким чином, щоб кожен учень мав можливість (і відчував необхідність відповідати).

Плануючи групову роботу на уроці, вчитель заздалегідь готує посильні завдання для кожної створеної групи. Частині дітей перед початком роботи пояснює заради чого, кого здійснюється це завдання, звертається із такими словами: «Без твоєї допомоги твоїм друзям не впоратися». А для деяких учнів

навіть можливість участі в групі є вже ситуацією успіху. Якщо їм було відведено роль доповідача (в будь-якій формі), то це стає для них дуже потужним стимулом до подальшого активного навчання.

- Прийом «Констатація успіху»

Учитель констатує кожний успіх дитини, можливо, і незначний на перший погляд, але таким чином він надихає її на нові досягнення.

Створюючи ситуацію успіху, учитель допомагає дитині емоційно пережити успіх не результату всієї роботи в цілому, а якоїсь його окремої частинки, деталі. Він використовує такі вислови: «Найбільше мені сподобалось у твоїй роботі...», «Найкраще тобі вдалося...». Так, у першому класі, діти можуть радіти навіть удаю написаній одній букві, цифрі, одному слову, реченню, прикладу.

Для створення ситуації успіху важлива емоційна культура вчителя, його психологічна компетентність, вербальний інструмент, наприклад, такі висловлювання педагога :

—Це дуже важливо, і в тебе неодмінно вийде...

—Саме ти й міг би зробити таку справу...

—Це зовсім не складно. Навіть якщо не вийде — нічого страшного...

—Починай же! Я впевнений, ти це добре зробиш...

—Ось ця деталь вийшла в тебе дуже гарно!

І головне, що необхідно вчителю, який приступає до роботи за педагогічною технологією "Створення ситуації успіху", — створити оптимістичну установку дитини, забути на деякий час про її недоліки, побачити тільки перспективні лінії її розвитку. Безперечно, ця технологія заслуговує на пильну увагу з боку вчителів сучасної школи.

Основними умовами створення психологічного комфорту є:

-задоволення потреб дитини;

- створення позитивної атмосфери для досягнення спільних цілей;
- відчуття рівного серед рівних;
- сприймання вчителя як друга, порадирика.

Завдання учителя – навчити учнів вірити навіть тоді, коли вони самі в себе не вірять.

Кожна дитина особлива, по-своєму неповторна й обдарована. Звернення вчителя до її найкращих почуттів обов'язково матиме успіх і знайде відгук у дитячих серцях. Дати дітям відчути радість праці, щастя успіху в навчанні, збудити в їхніх серцях почуття власної гідності – ось наше найперше завдання, бо успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, що породжує енергію для боротьби з труднощами, бажання вчитися..

«Щоб дійти до мети, треба перш за все йти.»- О. де Бальзак.

1.3.Теоретичні передумови розвитку акмеологічного потенціалу школярів.

Актуальність появи акмеологічних концепцій шкільної освіти обумовлюється низкою причин.Центральною серед них є та, що лише поодиноким людям вдається реалізувати без особливої сторонньої допомоги закладений внутрішній потенціал.Згідно з дослідженнями Н.Кузьміної професіоналами високого класу стають приблизно 5% від тих, хто займається певною професіональною діяльністю.Решта мають не такі високі успіхи.Невміння реалізувати себе викликає низку факторів,що впливають як на самооцінку, так і на фізичне здоров'я. Рівень професіоналізму пов'язується з розвитком,працею над відповідними рисами характеру, фундаментальну основу яких закладається в період навчання в школі.

Низький рівень самореалізації особистості пояснюється невідповідністюсучасним вимогам якості освіти.Для акмеології шкільної освіти першочерговим завданням стає передача досвіду, здобутого раніше,

який переглянуто та адаптовано до реалій сучасних освітніх вимог а відкриває перспективні напрями самореалізації особистості.

Упущенням освіти деяких країнах є концентрація своїх зусилля на трансляції з покоління в покоління досить вузьких, фрагментарних, технократично зорієнтованих знань, умінь і навичок. Поза межами освіти залишається формування цілісної картини матеріального та духовного світу, визначення молодою людиною свого місця й ролі в ньому з метою найповнішої самореалізації на основі принципів природовідповідності й природодоцільності.

Розробка ідей акмеологічної концепції шкільної освіти В.Макимової базується на дослідженні кореляції між рівнем навченості та розвитком інтелекту учня, яка становить лише 33%. Причинами низької соціальної адаптації випускників загальноосвітніх навчальних закладів є відсутність загальноновизнаних методик та технологій розвитку життєорганізуючого рефлексу цілі кожного учня з урахуванням його здібностей, задатків та внутрішньо-інтенційної спрямованості; перевага репродуктивних технологій навчання за умови нестачі орієнтованих на розвиток творчого мислення та дії; невідповідність педагогів до роботи з учнями «крайніх полюсів»: відстаючими і обдарованими.[30,с.10-11].

І. Ніколаеску в своїй праці «Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору» зосереджується на розкритті чотирьох ідей практичної педагогічної акмеології. Перша -це міждисциплінарність, яка передбачає включення матеріалу з різних галузей науки, що мають свій предмет в основі підготовки фахівців, що працюють у системі «людина — людина». Другою ідеєю автор називає комплексність, яка передбачає різноманітність зв'язків освіти спеціаліста з різними сторонами життєдіяльності людини і суспільства, а також характеристику соціального контексту розвитку освітньої практики. Всебічність як можливість повніше охопити проблему, що потребує теоретичного осмислення і практичного вирішення, є третьою ідеєю автора. Четвертою ідеєю є цілісність —

можливість показати єдність різних напрямків освітньої діяльності, важливість освіти для цілісного розвитку людини [19, 30,37, 6, 7].

Спираючись на основні концепції сучасних теорій навчання та виховання, вчитель спостерігає, досліджує діяльність своїх вихованців під час навчально-виховного процесу, робить висновки і узагальнення, експериментує чи апробує нове. Лише творчо працюючий вчитель постійно переймається пошуком нового, прогресивного. На думку А. Дістервега, вчитель, який не підходить до своєї діяльності як дослідник, неминуче потрапляє під вплив рутинності та механічності. Відомий педагог вимагав від учителів враховувати культуровідповідність — урахування у вихованні дитини умов, місця, часу народження, усієї сучасної культури країни, яка є батьківщиною учня. Самодіяльність, активність та ініціативу А. Дістервег уважав однією з найважливіших рис особистості: «Бути людиною, — за його словами, — це значить бути самодіяльною в прагненні до розумних цілей» Положення А. Дістервега про те, що «розум нічим наповнити неможливо, він повинен самодіяльно все охопити, засвоїти і перетворити», актуальне і нині [19,с. 35]

Спираючись на наукову основу акмеології,представлену як знання про розвиток людини як індивіда, особистості, індивідуальності В.Н.Максимова побудувала свою акмеологічну концепцію шкільної освіти на таких провідних ідеях :

1.Мета і результат навчального процесу в школі – цілісний розвиток підростаючої людини.

2.Цілісний розвиток учня і поетапне формування його зрілості можливе за певних психолого-педагогічних умов, а саме:

Побудови змісту освіти,як людинознавства, включаючи сферу «людина-людина», яка відсутня в базовому навчальному плані ЗЗСО;

Спрямування виховного процесу на формування стійкої життєвої стратегії розвитку особистості, на вирішення життєвих проблем учня за

допомогою взаємодії з вчителем. Адже, навчання і виховання нероздільні, і тому взаємодоповнюють одне одного.;

Застосування технологій навчання нового рівня, акмеологічного, що призводить до високих результатів у діяльності кожного учня.

Обдарована дитина характеризується підвищеним рівнем розвитку інтелектуальних, творчих, академічних і соціально особистісних здібностей. Обдарованими також є діти із прихованими, тобто потенційними, можливостями. Дуже часто розвиток обдарованих дітей пов'язують із раннім (уже в дошкільному віці) виявленням відповідних ознак. Проте інтелектуальною обдарованістю, талантом до наук можуть характеризуватися й ті, хто в шкільні роки їх не виявляв. Чому ж таке трапляється? Розглянемо причини виникнення означеної проблеми. По-перше, педагоги і психологи ще недостатньою мірою вміють розпізнавати ознаки обдарованості. По-друге, здібності можуть бути пробуджені за умови вдалого індивідуального підходу, за сприятливих обставин. Трапляються випадки, коли обдарованість учня спалахує з приходом до школи нового вчителя і згасає відразу після його звільнення. По-третє, обдарованість нерідко виявляється на більш пізніх вікових етапах, що може бути й генетично зумовлено. Наприклад, обдарованість Ньютона не виявлялася до 11 років. А Ейнштейна вважали зовсім нездібним, і його було відраховано з гімназії у 15 років. Обдаровані діти відрізняються одне від одного так само, як і діти із середньою нормою розвитку. Західні психологи наголошують лише на одній фізичній характеристиці, що відзначає обдарованих дітей, - це високий енергетичний рівень, завдяки чому такі діти можуть тривалий час не спати, займаючись справою з повною віддачею. Одним із критеріїв, що дозволяє зробити висновки щодо обдарованості, є інтелектуальний коефіцієнт. Найчастіше практичними психологами використовуються тести Векслера і Стенфорд-Біне. Дитина, яка за результатами тестування набрала більше, ніж 120-130 балів, вважається інтелектуально обдарованою. У школі серед учнів виділяються діти, які

навчаються без особливих зусиль. Вони не тільки чудово запам'ятовують, але й аналізують, узагальнюючи навчальний матеріал, і в потрібний момент відтворюють його. Таких учнів небагато, вони характеризуються високими здібностями до засвоєння знань вважаються академічно обдарованими. Виділяють також творчо обдарованих дітей, не можуть легко здобувати знання із різних навчальних предметів, оскільки для них засвоєння великої кількості інформації, чужого за своєю суттю досвіду - значна проблема. Їхня сила в іншому - у розв'язанні складних завдань, виявленні нестандартних шляхів для їх розв'язання. Цим дітям притаманна оригінальність мислення, креативність. Високий рівень креативності поєднується з високим загальним інтелектом: у творчих дітей, як в інтелектуально обдарованих, IQ вищий за 120 балів. Слід зазначити, що дуже високий IQ не сприяє розвитку в дітей творчих здібностей, так само як і невисокий рівень інтелекту гальмує розвиток креативності. Інтелектуальна, академічна і творча обдарованість - це різновиди обдарованості розумової. Крім неї, існують: моторна обдарованість (дитина виявляє її у спорті, танцях та ін.), соціальна (організаторські здібності) і практична (виявляється в різних сферах людської діяльності - кулінарії, роботі з деревиною або металом, шитті, вирощуванні квітів тощо). Спільними і найважливішими якостями обдарованих дітей є переважання пізнавальної мотивації та дослідницької активності. Пізнавальна мотивація виявляється в ранньому віці. Спочатку - це потреба у враженнях, її можна спостерігати в немовляти, яке активно реагує на речі навколо себе. Потреба у враженнях поступово змінюється допитливістю. Дво-трирічна дитина із задоволенням слухає, коли їй читають, полюбляє розбирати іграшки та ін., щоб дізнатися, як вони влаштовані, часто ставить запитання дорослим. Стихійна допитливість найяскравіше виявляється у підлітка, який цікавиться геть усім. Чи властива обдарованій дитині мотивація досягнення успіху, якщо в ієрархії мотивів домінує пізнавальна мотивація? Мотивація досягнення успіху - це прагнення до успіху й бажання уникнути невдачі. Якщо прагнення до успіху не є провідним, розвивається інша тенденція - прагнення уникнути невдачі, що

пов'язано з низкою негативних явищ. Орієнтація на успіх сполучається з високою адекватною самооцінкою і розвиненою саморегуляцією. Обдарованому школяреві потрібно набувати впевненості в собі, високої самооцінки, інакше він не зможе поставити життєву мету, що відповідає його здібностям. Висока адекватна самооцінка потребує сформованої системи саморегуляції — вміння планувати діяльність, контролювати свою поведінку, концентрувати зусилля для подолання труднощів. Мотивація досягнення успіху й розвинена саморегуляція властиві дітям з академічною обдарованістю: їм цікава не тільки діяльність, але й кінцевий результат. Таких особливостей немає у творчо обдарованих дітей: у них спостерігається спрямованість тільки на сам процес пізнання. Ще одна риса, притаманна обдарованим дітям, - внутрішній локус контролю (за Дж. Роттером). Локус контролю може бути внутрішнім і зовнішнім. Маленька дитина має зовнішній локус контролю: їй здається, що в усіх її нещастях винні інші, а не вона сама. В обдарованих дітей раніше, ніж у їхніх однолітків, формується внутрішній локус контролю. Учні несуть відповідальність за свої успіхи, помилки й невдачі. Активно включаючись в яку-небудь роботу, вони наперед знають, що результат її виконання буде залежати від їхніх зусиль та здібностей, а не від зовнішніх умов. Вони іноді недооцінюють обставини та несприятливі фактори й важко переживають невдачі через невисоку оцінку роботи або просто невідповідність реального результату до задуманого. Оскільки обдаровані діти раніше за своїх однолітків досягають високого інтелектуального рівня розвитку, у них більше можливостей для досягнення високого рівня розвитку моральної свідомості. Вони ніби виходять із фази дитячого конформізму: значною мірою такі діти перестають орієнтуватися на оцінювання дорослих, можуть опиратися й установленим груповим нормам, набуваючи незалежності власних суджень.

Таким чином, можемо зробити висновок, що вчителі повинні виявляти обдарованих дітей і вказувати їм на напрямок їх здібностей. Дитині

необхідно давати можливість випробувати себе в різних областях, проявляти свою індивідуальність і можливість безпосередньо проявляти свої здібності, щоб виявити напрямок своєї обдарованості.

Створення у школі акмеологічного освітнього простору. В якому кожен учасник освітнього процесу усвідомлює престижність навчання, дотримується морально-правових норм взаємодії;

Організація взаємодії з батьками. На мою думку, це один з головних аспектів. Батьки повинні приймати участь в навчанні дитини, допомагати та прагнути успішності, а не просто перекладати свої прямі обов'язки на вчителів та школу. Саме в цьому питанні педагог має проводити регулярно роботу з батьками: повідомляти про успішність, моніторити психологічну атмосферу в сім'ї учня, проводити бесіди та анкетування, бути порадником та помічником в навчальному та виховному процесі.

3. Поява нового типу педагога, який повинен бути фахівцем з розвитку дитини в предметному навчанні та володіти корекційно-розвиваючими технологіями навчання та розвитку обдарованості.

Зауважу, що саме такого педагога представлено в концепції Нової української школи. (вчитель – фасилітатор, тьютор, коуч).

Формулою розвитку акмеологічних шкіл є: Особистість- Творчість- Талант –Лідер.

Вчитель відіграє важливу роль у становленні успішної, творчої особистості учня. Адже, він спонукає дитину до відкриття нового, до взаємодії, розробляє стратегію навчання, виявляє прогалини у засвоєнні навчального матеріалу та аналізує причини.

Таким чином, високих результатів у навчанні, вихованні й розвитку школяра можна досягти тільки тоді, коли педагогічний вплив на нього спирається на всебічне вивчення його особистості, на системну діагностику

його розвитку як людини. Розвиток, виховання, навчання й збереження здоров'я людини здійснюються у взаємозв'язку на кожному щаблі безперервної освіти: сім'я, дошкільні установи, школа, система додаткової освіти. Таким чином акмеологічне забезпечення педагогічного процесу – необхідна умова підвищення його якості в сучасній школі.[48,с.16]

Висновки до Розділу 1

На сучасному етапі перед вищою освітою гостро стоїть проблема «чому і як вчити», адже сучасні потреби життя висвітлили в цій проблемі нові грані. Дуже часто виникає запитання: як, навчаючи, гарантувати учню можливість вільно й конструктивно інтелектуально самовдосконалюватись, враховуючи своєрідний склад його розуму, адже викладач контролює навчальну діяльність студентів через створення специфічних умов освітнього середовища, залучає їх до обов'язкових норм людського пізнання. Формуючи в учня «систему глибоких і міцних знань», «вміння розв'язувати задачі», «розумові дії з наперед заданими якостями», «наукові поняття» тощо, викладачі визначають межі інтелектуальної свободи особистості учня . З іншого боку, якщо учню надати повну свободу дій і вільно змінювати зміст навчальних занять, то можна перетворити учня в інтелектуального споживача, нездатного напружено й продуктивно інтелектуально працювати.

Освіта є визначальною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства, його фундаментом, рушійною силою для реалізації необхідних суспільних змін.

Таким універсальним методологічним орієнтиром, який забезпечує цілеспрямованність і результативність такого розвитку є акмеологічний підхід до вивчення закономірностей досягнення вершин професіоналізму та творчості, який є одним з прогресивних та перспективних для сучасної освіти. Акмеологічна технологія, заснована на принципах цілісності, ієрархічності й керованості, є основою, що об'єднує різноманітні структурні елементи в єдине

системне утворення і через які відбувається навчання і розвиток суб'єктів діяльності, покладений в основу прецедентної технології формування професійної компетентності[47,с.97].

Акмеологічний підхід успішно вирішує освітні завдання засобами навчання, сприяє формуванню ціннісного ставлення до самовдосконалення й спонукає особистість до саморозвитку. Завдяки реалізації акмеологічного підходу під час вивчення англійської мови поглиблюється рівень засвоєння навчального матеріалу й володіння іноземною мовою учнями. Акмеологічний підхід змінює роль учнів у процесі вивчення іноземної мови. Вона стає більш активною: учні приймають важливі рішення щодо процесу навчання, роблять нові відкриття. Основне джерело мотивації навчання змінюється та стає внутрішнім (зацікавленість самого учня у навчанні). Практичне застосування акмеологічного підходу сприяє створенню оптимальних умов для самореалізації, самовиховання, самоосвіти всіх учасників навчального процесу.

За допомогою акметехнологій організовується і реалізується рух особистості до вершин самореалізації в різних сферах взаємодії. Акмететехнології спрямовані на формування мотивації до самостверження, пізнання себе, усвідомлення себе в соціумі. Кінцевий результат використання акметехнологій – стійка здатність до самостійного вибору, самовдосконалення, самореалізації в соцікультурних умовах.

Розділ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКМЕЛІНГВІСТИКИ ЯК ГЕНЕРАТОРА ЦІННІСНИХ І СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

2.1.СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Навчання мови- складне педагогічне явище,яке має розглядатися як система.Компонентами системи є: мета,зміст,методи ,засоби форми і результат навчання.Компоненти пов`язані між собою та взаємодіють.Зміна одного або декількох компонентів може викликати зміни в системі, відбувається зміна методів, форм навчання.

Акмелінгвістика розглядає і використовує закономірності, чинники та механізми розвитку і саморозвитку з метою досягнення найбільших,найвищих результатівю

Основними принципами акмелінгвістики є: системний підхід до навчання іноземним мовам; орієнтація на акмеограму; врахування психофізіологічних і інших особливостей студентів; дотримання ієрархічності в подачі навчального матеріалу; опанування акмеетикою. Перший принцип – системний підхід до навчання іноземним мовам. Передбачається, що перед студентом ставиться освітнє завдання, яке він повинен свідомо прийняти і прагнути до його реалізації на кожному етапі свого навчального циклу. Для викладача це означає, що він повинен дати студентові програму навчання (на семестр, рік, до кінця навчання) з точними вказівками граматичних тем, обсягу лексики, текстів, тренувальних вправ тощо, а також термінів виконання заданої програми. Чітко роз`яснюється, що він повинен знати і уміти і як цього досягти (зокрема самостійно). Кінцева мета – об`єкт перетворити на суб`єкт навчання, тобто прищепити навички творчого самонавчання, самовдосконалення як в мові, так і в майбутній професії [29, с. 23].

Другий принцип – орієнтація на акмеограму – це професіограма з орієнтацією на «акме», на максимум, на ідеал. Основними пунктами акмеограми є відповідальність, автономність, саморозвиток, тобто ті якості, які властиві зрілій гармонійній особистості.

Третій принцип акмелінгвістики передбачає врахування психофізіологічних особливостей учня (особливості пам'яті, уваги, сприйняття, мислення, типи вищої нервової діяльності). Слід враховувати якість цих психофізіологічних особливостей для досягнення найвищого результату в навчанні іноземним мовам і розвитку особистості. Вчитель обов'язково повинен надавати знання, які є посильними для учнів. В нагоді вчителю стануть завдання з сайту British Council. Підтримку та зворотній зв'язок можна отримати вчителю в групі TAG.

Четвертий принцип акмелінгвістики – ієрархічність і послідовність введення мовних засобів (лексики, граматики, фонетики, орфоєпії) і видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, письма, читання). Тут рекомендується виконання основних правил навчання: 1) від простого до складного; 2) частотності – більше часу і уваги приділяється найбільш частотним явищам в мові; 3) актуальності і пріоритетності – пріоритет віддається тому мовному матеріалу або виду мовленнєвої діяльності, який потрібний для конкретного фахівця (наприклад, для хіміків – читання і переклад, для перекладачів – говоріння, синхронний переклад) [Котенко, с. 64].

П'ятий принцип акмелінгвістики – опанування акмеетикою, тобто виховання духовноетичних якостей майбутнього фахівця через мову (текстовий матеріал, рольові і ділові ігри, ситуативні вправи, своє власне ставлення до явищ в суспільстві і ін.).

Системний підхід – це важливий методологічний засіб наукового пізнання, який дає змогу використати принцип системності як мислительну технологію, що реалізує а практиці принцип цілісного розгляду яви у складному взаємозв'язку їх розвитку.

Загальні вимоги системного підходу такі:

- Поділ складних явищ, систем на частини;
- Вивчення способів організації окремих частин та елементів системи в єдине ціле;
- Урахування взаємодії елементів системи одного з одним та усією системою; підпорядкування одне одному.
- Дослідження взаємовпливу процесів функціонування системи, її підсистем і елементів один одного.

Основою системи навчання мови є змістовий і процесуальний компоненти, а межами – мета і результат навчання. До їх складу входять зміст і процес навчання мови, які мають свою структуру і взаємодіють між собою.

На думку Г.Кирилової, розгляд уроку як цілісної системи дає змогу глибоко розкрити теорію і практику уроку в умовах розвивального навчання.

Міністерство освіти запровадило системний підхід щодо вивчення іноземних мов у Новій українській школі. Розробити план допомагали міністерству представники іноземних інституцій в Україні.

«Недостатньо змінити тільки стандарти, внести точкові зміни до програми, підготувати нові підручники з новими підходами або провести якісь тренінги для вчителів», – заявила представниця Міносвіти Оксана Коваленко.

За словами Оксани Коваленко, лише системна реалізація всіх пунктів даватиме результат.

Найважливішою проблемою, яку треба вирішити, це підготовка кваліфікованих вчителів. Допомогти освоїти сучасні технології, підходи й методику викладання іноземних мов, які є єдиними в усьому світі повинні іноземні фахівці.

Британська рада вже підготувала 17 тисяч вчителів англійської мови відповідно до нової методології у співпраці з колегами з Французького інституту та Гете-інституту Goethe-Institut (Німеччина).

Представник Франції Фабріс Пето розповів, що найважливішим у реформі школи є саме потреби дітей, а не цілі міністерства.

Ключові принципи Нової української школи

- застосовувати знання на практиці;
- висловлювати свою думку;
- працювати у команді;
- ні в якому разі не зубрити.

Запропонована Організацією Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) спільно із Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) й у співпраці з багатьма іншими міжнародними і національними організаціями і задекларована в Законі України «Про освіту» [42] й Концептуальних засадах реформування середньої освіти «Нова українська школа» [27] концептуальна модель освіти XXI століття [56], підґрунтям якої слугує філософія людиноцентризму, має чотири виміри навчання:

1.«Учитися знати» (пізнавати, вчитися), або когнітивний вимір. Передбачає розвиток таких здібностей, як концентрація, вирішення проблем, критичне мислення, цікавість, творчість для того, щоб краще зрозуміти світ та інших людей. Когнітивний вимір навчання також сприяє набуттю базових навичок: вмінню читати, писати, рахувати, цифровій грамотності (знання інформаційно-комунікаційних ідей і технологій). Отже, пізнавальний вимір навчання потрібен для того, щоб розвивати нові навички та набувати нових знань, зокрема уміння вчитися протягом життя.

2.«Учитися діяти» (учитися застосовувати знання), або інструментальний вимір. Передбачає необхідність підтримання дітей і молоді у застосуванні на практиці того, чого навчилися, а також у пристосуванні до ринку праці.

Інструментальний вимір забезпечує навчання того, як застосовувати набуті теоретичні знання на практиці в повсякденних контекстах. Навчання має відповідати щораз вищим вимогам ринку праці, новим технологіям та потребам молоді у час, коли вона здійснює перехід від освіти до роботи.

3.«Учитися бути» (жити у злагоді з собою), або індивідуальний вимір. Розглядає навчання як самореалізацію, підвищення особистісного потенціалу, самоповаги та ефективності. Включає когнітивні, внутрішньоособистісні і міжособистісні психосоціальні навички. Особисте зростання стосується як індивідуальних, так і соціальних чинників. Навички, набуті в рамках цього виміру, також важливі для життєвої стійкості, самозахисту та запобігання насильству.

4.«Учитися жити разом» (жити у мирі та злагоді з іншими), або соціальний вимір. Це етичний вимір, який є підґрунтям для громадянської освіти, заснованої на цінностях демократії, справедливості, повазі до відмінностей, прав людини і соціальних норм. Соціальний вимір передбачає формування у дітей та молоді бажання і вміння жити у мирі та злагоді. Він є етичною основою трьох інших вимірів (когнітивного, інструментального та індивідуального).

Зазначені чотири виміри навчання взаємопов'язані, зміцнюють один одного, поєднуючись у цілісній особистості учня/учениці. Таким чином, чотиривимірна модель пропонує рамки для визначення ключових психосоціальних компетентностей – когнітивні, емоційні та соціальні для навчання, працевлаштування, підвищення особистого потенціалу й активного громадянства (12 основних життєвих навичок для освіти XXI століття), які ЮНІСЕФ визначає як універсальні здатності особистості, тобто «метанавички», які необхідні кожній людині для застосування в усіх сферах її життя, незалежно від професійної спеціалізації.

Тому, процеси інноваційного розвитку Української держави та широкомасштабна реформа освітньої галузі, разом із ухваленням Верховною Радою, Урядом і МОН України низки законів, постанов, наказів і

розпоряджень, спрямовуються на формування гуманітарної еліти, підвищення якості (на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти) й конкурентоспроможності національної освіти, її інтеграції в міжнародний науково-освітній простір, збереження й поширення націокультурних й освітніх традицій. Так, рамковий ЗУ «Про освіту» визначив метою освіти всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [42].

В умовах сучасної освітньої парадигми середньої освіти (формула нової школи), що передбачає сукупність дев'яти ключових компонентів (новий зміст, нова структура, дитиноцентризм, педагогіка партнерства, вмотивований учитель, автономія школи, виховання на цінностях, сучасне освітнє середовище, справедливе фінансування і рівний доступ), особливої актуальності набувають креативність та інноваційність як ключові компетенції, які в разі практичної їх реалізації перетворюються в узагальнюючі функції діяльності та спілкування. Переорієнтацію на параметри компетенцій та результатів освіти забезпечує дитиноцентрована концепція освітнього процесу, яка передбачає суттєві зміни в освіті. Посилюється роль учителя, який зможе стати агентом змін, його академічного і професійного визнання, що зумовлює необхідність перегляду навчання, змісту й оцінювання знань. В освітньому процесі відбувається зміна пріоритетів із навчання, тобто активної педагогічної діяльності вчителя, на учіння з активною освітньою діяльністю учня, що забезпечують психолого-педагогічний комфорт, створення навчальнопредметного середовища і

сприяють особистісному підходу, безумовному розвитку здібностей та вияву творчості школярів [35, с.11].

Дитиноцентрована спрямованість освітнього процесу обумовлює необхідність розвитку методичного, організаційного й інформаційно-технологічного забезпечення, а також зміну ролі вчителя і перегляду педагогічних концепцій. Універсальність освіти (формальної) в тісному зв'язку із прикладною спрямованістю, а також використання неформальної й інформальної форм неперервної освіти збуджують особистість учителя до:

- освоєння нових ролей коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини, застосовуючи різні засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проектів,
- організації освітньої діяльності з урахуванням навичок XXI століття відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, учителями, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних),
- побудови власних індивідуальних програм (траєкторій) як стратегій досягнення життєвої перспективи.

Усе це повинне забезпечити підготовку випускника закладу загальної середньої освіти нового типу, як суб'єкта суспільного життя, здатного швидко і самостійно йти курсом «учитись упродовж усього життя», а вчителю – застосовувати свої ключові креативно-інноваційні якості, компетенції для вирішення нових завдань, нового втілення своєї головної функції – управляючої та перетворювальної (реформаторської)

2.2.Тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти

Ухвалення Концепції Нової української школи (НУШ), у якій серед ключових компетентностей для життя визначено спілкування рідною й іноземними мовами (уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів, а також уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування [43, с. 12]), зумовлює посилення уваги педагогічних працівників до мовної освіти. У зв'язку з євроінтеграційними процесами істотного значення набуває опанування іноземними мовами. Виникає потреба в удосконаленні змісту шкільної мовної освіти як базового компонента розвитку особистості, що через навчання мовам забезпечує розвиток комунікативної компетентності учня та зорієнтована на формування всебічно розвиненого, конкурентоспроможного, патріотично налаштованого, мобільного громадянина України зі стійкою мотивацією до вивчення мов.

Також необхідно акцентувати увагу на такій важливій складовій частині успішної мовної освіти – засвоєння мови як моделі інтеріоризації будь-якого гуманітарного знання. Мовна освіта стає моделлю переходу змісту знання в особистісне навантаження: саме тому сучасний учень спрямований на формування стабільної поетапної моделі вивчення іноземної мови (граматики, лексики, комбінованих комунікативних програм) для задоволення потреб повноцінної соціалізації особистості в інформаційному середовищі. Поширена в сучасній освіті ступенева модель розробки мовного курсу має системний характер. Системність організації процесу ання іноземної мови є наслідком постадійного навчання мови, тобто охоплює чітко визначені для конкретного контингенту учнів рівні навчального процесу: рівень ступенів навчання; рівень періодів навчання, які визначаються всередині ступенів (інтенсивне, самостійне, блокове); рівень етапів (формування лексичних умінь, граматичних навичок, комунікативної компетенції); рівень навчальних тактик (підстановка, комбінування, вибір правильної відповіді, узгодження тощо) [54, с. 105].

Інтегруючись в основну стратегію, мовна освіта в такому разі стає не самоціллю, а засобом самовираження і самовдосконалення. Вона виступає ключовим фактором формування унікальної системи – полікультурного мовного середовища, що сприяє вирішенню багатьох завдань – перетворення сучасної школи на центр міжнародної освіти й академічних обмінів, підготовки учнів на принципах гуманітаризації загальної середньої освіти. Актуальним завданням у сфері мовної освіти в контексті такого напряму розвитку НУШ стає ефективна організація процесу навчання мови, для чого активно впроваджують у навчальний процес інформаційні та комп'ютерні технології. Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху НУШ. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності [35, с. 8]. У рамках такого напряму організації освітнього простору обладнуються лінгвомультимедійні лабораторії для проведення занять із учителем і для самостійної роботи школярів. Інший напрям пов'язаний із використанням комп'ютерних ігор у процесі оволодіння мовленнєвою діяльністю. Їх завдання – створення середовища, що полегшує засвоєння нових знань і набування учнями комунікативної компетенції.

У плані вивчення іноземних мов цей напрям характеризується можливістю використання новітніх цифрових ігрових пристроїв і програмного забезпечення лінгводидактичного призначення. У рамках такого напряму активно розробляються комп'ютерні мовні ігри, до яких належить широкий спектр навчальних матеріалів починаючи від звичайних вправ, що виконуються в режимі змагання, і закінчуючи рольовими стратегіями. Третій напрям пов'язаний з розробкою спеціалізованих сайтів для системи освіти, освітніх порталів, що включають у себе різноманітну інформацію, бази даних

різного призначення, у тому числі навчально-методичного. Четвертий напрям організації мовної освіти стосується підготовки педагогів у контексті інформатизації мовної освіти. Сьогодні педагогам надається професійна підтримка в галузі методики викладання мов із використанням засобів інформаційних та комп'ютерних технологій (методичні семінари; навчально-методичні матеріали; методична підтримка онлайн). Особливістю сучасного етапу розвитку мовної освіти в НУШ можна назвати перетворення лінгвоосвітньої парадигми з комунікативної на міжкультурну [49, с. 141]. Цей поворот зумовлений у тому числі використанням комп'ютерних програм різних типів (власне навчальних, прикладних, інструментальних, телекомунікаційних), націлених на створення інтегрованого навчального середовища, за допомогою якого і забезпечується повне занурення учнів у мовне та культурне середовище, яке вивчається, що суттєво розширює і поглиблює комунікативну і професійну компетенції школярів.

Положення про неперервний розвиток і вдосконалення мовної освіти як складника освітньої політики держави закладено в численних нормативно-правових документах, зорієнтованих на підвищення рівня сформованості мовної і мовленнєвої культури населення України, зокрема й учнівської молоді. Значущими для розбудови шкільної мовної освіти є положення Концепції когнітивної й комунікативної методик навчання мови. Як зазначає Ткаченко В.І., реалізація концептуальних положень цих документів суттєво змінює стратегію розвитку мовної освіти та регламентує процеси опанування мовами й удосконалення мовної компетентності впродовж усього життя. Мовна освіта, відповідаючи основним етапам освітнього процесу, має таку структуру: дошкільна, шкільна, вища [51, с. 28].

Відображення досвіду реалізації перспективних форм, методів, засобів мовної освіти, а також подолання негативних явищ у вивченні мов становить інтерес для науковців, педагогічних працівників, оскільки дає змогу ефективно формувати ключові компетентності учнів у НУШ.

Проблеми розвитку шкільної мовної освіти є предметом дослідження філософів, філологів, психолінгвістів, педагогів. Вагомий вплив на її генезу здійснили класики педагогіки, а саме: Я. Коменський, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші. Стратегічні завдання розбудови вітчизняної освіти, пов'язані з євроінтеграційним вектором політики нашої країни, проаналізували в наукових публікаціях В. Кремень, В. Огнев'юк, М. Пантюк, А. Степанюк, Г. Товканець та інші. Теоретичне обґрунтування проблем мовної освіти репрезентовано в роботах О. Біляєва, Є. Голобородько, С. Кутової, В. Мельничайка, М. Пентилюк, Л. Рожило та інших.

Питання розвитку іншомовної освіти в Україні досліджують Л. Кравчук, О. Мисечко, А. Рацул, В. Редько, Л. Щерба та інші. Концепцію формування іншомовної компетентності здобувачів освіти, а також модель навчання мови, висвітлено в працях Н. Гальської, Б. Клименко, Ж. Марфіної, Н. Микитенко, Л. Морської, З. Никитенко, Є. Пасова, В. Петрусинського, Л. Товажнянського, С. Цоколова, І. Шехтер, L. L'Abate, R. Abbuhl, W. Colesso, M. Cusinato, M.A.K. Halliday, S. Krashen, A. Mackey, E. Maino, A. McIntosh, C. Scilletta, B. Spolsky, H. Stern, M. Strevens та інших, що синтезують велику кількість існуючих теорій та підходів.

Зосередимо увагу на визначенні ключових понять проблеми й з'ясування мети, завдань, структури, змісту і методології, форм, методів і засобів на кожному етапі шкільної іншомовної освіти. Так, Ткаченко В.І., досліджуючи проблеми іншомовної освіти, її стандартизації, формування мовної особистості, поділяє погляди більшості науковців на те, що іншомовна освіта – соціальнопедагогічне явище, спрямоване на вивчення, збереження і відтворення національних здобутків у навчанні й вихованні особистості, забезпечення відкритості системи освіти, її інтеграцію у світовий освітній простір, а також джерело забезпечення рівних можливостей для особистісного, освітнього та професійного розвитку учнів, доступ до джерел інформації і міжкультурного спілкування, через вивчення й опанування іноземних мов [51, с. 29-33].

Генеральним завданням у навчанні мовам згідно з положеннями ЗУ «Про повну загальну середню освіту», відповідно до якого розроблено Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, визначено формування комунікативної компетентності мовної особистості, яка не тільки знає мову, а «вільно й легко користується нею в діалогічному і монологічному мовленні, з повагою ставиться до інших мов та її носіїв» [43,с. 26]. Зокрема, орієнтацію навчання мов у ЗЗСО на забезпечення поступового поступеневого розвитку в учнів комунікативних здібностей, мовних інтелектуально-пізнавальних компетенцій, формування гуманітарної картини світу, усвідомлення національно-мовної значущості особистості в процвітанні нації, розуміння національних і людських цінностей окреслено в положеннях Державної національної програми «Освіта (Україна ХХІ століття)» [42]. Проблема якісної мовної освіти в Україні тісно пов'язана з актуальними проблемами розвитку особистості, суспільства, держави, тому є очевидним, що на її розвиток впливають зовнішні та внутрішні чинники. Групу зовнішніх чинників складають суспільнополітичні, соціально-економічні, соціокультурні, ідеологічні, етнічні; їх вплив на розвиток мовної освіти зумовлений політизацією мовного питання в суспільстві, економічною нестабільністю та водночас намаганням соціального забезпечення населення з належним соціокультурним, інтелектуальним, духовно-моральним розвитком кожного громадянина країни; врахуванням прав та інтересів представників різних етносів тощо. До внутрішніх чинників віднесено науково-педагогічні, парадигмальні, освітньореформаційні, організаційні [51,с. 34-35].

Триступенева структура шкільного етапу мовної освіти містить початковий, основний, старший ступені, кожний із яких має свою специфіку, що залежить від статусу мови, мети й завдань курсу, вікових особливостей розвитку школярів, їх комунікативних потреб і соціального запиту.

Основною метою мовної освіти в початковій школі сучасні вітчизняні лінгводидакти визначають забезпечення загального розвитку учнів, формування в них мотивації до вивчення дисциплін мовного циклу, розвиток

уміння сприймати й розуміти мовлення, читати й писати, формування уміння вчитися. Навчання учнів іноземної мови здійснюється відповідно до їхніх вікових особливостей розвитку та інтересів. Згідно з положеннями Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти іншомовні навчальні досягнення випускників початкової школи мають відповідати рівню А-1 [21, с. 46, 57].

Мовна освіта в основній школі спрямована на інтелектуальний розвиток учнів, формування цілісних уявлень про мову, необхідних для належного рівня комунікативної компетентності, а також на вдосконалення видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, говоріння, письма, формування культури мовлення і спілкування. У процесі вивчення іноземної мови здійснюється систематична робота з автентичними навчальними матеріалами, що сприяє оволодінню навичками спілкування. Якість іншомовних навчальних досягнень випускників основної школи має відповідати рівню В-1.

У старшій школі здійснюється подальший розвиток базових мовних, мовленнєвих та соціокультурних умінь і навичок на основі систематизації, узагальнення й поглиблення знань із мовних дисциплін, здобутих на попередніх етапах навчання. Провідні вітчизняні науковці, які обґрунтували підходи до впровадження профільного навчання мови в старшій школі, вказують, що особливість такого навчання полягає в розмежуванні філологічного й нефілологічного напрямів. Філологічний профіль зорієнтовано на поглиблення мовної компетенції учнів, формування в них мовної картини світу, наукового світогляду. Нефілологічний спрямовано на вдосконалення комунікативної компетентності учнів. Іншомовна освіта учнів старшої школи характеризується зміною 33 пріоритетів у змісті навчання та формах його реалізації. Визначальними стають види діяльності, що забезпечують умови різноканальної парної та групової мовленнєвої взаємодії шляхом виконання різноманітних творчих вправ і завдань, які сприяють задоволенню іншомовних комунікативних потреб старшокласників,

зумовлених їхніми інтересами, навчальним і життєвим досвідом, перспективами професійної діяльності. Іншомовні навчальні досягнення випускників школи мають відповідати рівню B-1 [21,с. 52-53, 56]. Однак, розмежовуючи ці профілі та диференціюючи завдання до їх опанування, науковці суголосні у визнанні актуальності мовної освіти для кожної особистості й важливості формування в кожного учня комунікативної компетентності впродовж шкільного навчання.

У знаковій аналітичній публікації «Біла книга національної освіти України» [1], присвяченій проблемам і перспективам її розвитку, свого часу було виокремлено і проблему багатомовної освіти в Україні. Водночас авторами було визначено цілі багатомовної освіти, де для шкільної, було окреслено такі: навчити учнів вільно володіти українською та кількома іншими мовами; розвивати в них етнічну самосвідомість, сприяти збереженню значущості рідної мови; формувати патріотичні та громадянські почуття, створювати позитивний образ співвітчизника, відчуття приналежності до єдиної загальноукраїнської спільноти; стимулювати поглиблене вивчення іноземних мов, передусім глобальної англійської та інших європейських, регіональних мов, знайомити учнів з надбаннями світової культури, визнаючи Україну частиною світової і європейської спільноти [1,с. 28]. Нині питання багатомовності набуває актуальності не тільки тому, що володіння кількома мовами сприяє загальнокультурному розвитку людини, умінню орієнтуватися в глобалізованому світі, розв'язувати проблеми міжнаціональних відносин у своїй країні і за її межами, а й у зв'язку з тим, що рух України до євроінтеграції значно підсилює роль знання співвітчизниками іноземних мов, робить його необхідним.

Зважаючи на те, що полікультурна освіта в кожній країні має свої акценти та специфіку, ми розглядаємо її як складний, багатоаспектний феномен, констатуємо її цінність у спрямуванні на розвиток у школярів толерантності, гуманного ставлення до інших людей, культур, традицій, вірувань; творчих здібностей; самосвідомості; навичок спілкування тощо.

Вивчення іноземних мов, отримання нових знань; можливості розширення освітніх потреб за допомогою іноземних стажувань, обміну учнів зробить здобувачів освіти конкурентоспроможними на ринку праці не лише в рідній країні, а й за кордоном.

Відповідно до змісту положень Національної доктрини розвитку освіти України [42] загальноприйнятою цивілізаційною нормою стає досконале володіння інтернаціональною англійською мовою. Нещодавно розпочаті реформаційні освітні процеси, що враховують положення Концепції НУШ й Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, вже торкнулися шкільної іншомовної освіти, адже відповідно до положень зазначених документів освітній процес має бути зорієнтований на досягнення результату, що відображається ключовими компетентностями учнів.

Стандартизована мовна освіта визначає низку цілей для учнів і вчителів початкової та основної школи, серед яких підкреслено важливість урахування в навчанні рівнів сформованості базового лінгвістичного компонента, мовленнєво-комунікативних умінь та навичок. Згідно з його положеннями провідною метою мовної освіти визначено «формування комунікативної компетенції, що базується на знаннях, уміннях пізнавального і творчого типу, соціальних навичках, світоглядних переконаннях» [43,с. 51]. Акумуляція знань, умінь і навичок упродовж шкільного навчання учня має забезпечити розвиток комунікативної здатності, що включає мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну (стратегічну) компетентності, оволодіння учнями вказаними видами мовленнєвої діяльності та опанування вміннями спілкуватися як у різних ситуаціях, так і у сферах ділового, професійного й побутового, особистого життя.

Отже, з огляду на вищезазначене, визначаємо, що шкільна іншомовна освіта є процесом і результатом цілеспрямованої освітньої діяльності, зорієнтованої на забезпечення сформованості комунікативної компетентності школяра засобами тривалої мовленнєвої взаємодії упродовж навчання в ЗЗСО. Діяльність з удосконалення набутої в школі компетентності має характер

неперервності та регулюється суспільним замовленням. Погоджуємося з думкою Ткаченко В.І., що розвиток і вдосконалення шкільної мовної освіти:

- є тривалим і відкритим динамічним процесом, який відбувається в результаті еволюції мети, завдань, структури, змісту, принципів і підходів, форм і методів, прийомів і засобів, котрі надають системі можливостей переходити з одного якісного рівня на інший,
- характеризується наявністю певних тенденцій – основних напрямів, які визначають сукупність змін у розбудові зазначеного освітнього вектора та досягнення належного рівня мовної компетентності учнів у ЗЗСО [51, с. 43].

2.3 Акмеологічний підхід до формування мовних компетенцій школярів

Зміни в системі освіти є наслідком суспільно-економічних перетворень, що відбуваються в нашій країні й зумовлюють нові вимоги суспільства до випускника школи і його соціально спрямованої діяльності. Очевидно, що виникає потреба у фахівцях, здатних продуктивно організувати взаємодію і взаємовідношення в соціокультурній системі. Підготовка школяра до життя в суспільстві, розвитку його емоційного, творчого, професійного рівня є основним завданням сучасної школи. Сьогодні конкурентоспроможність випускника визначається його професійною компетентністю, у якій спеціальні знання мають інтегруватися з комунікативними навичками, основами особистісного зростання. Здатність учня до примноження своїх знань та вмінь, рівень розвитку значущих особистісних якостей, спрямованість на творчий саморозвиток і самореалізацію є показниками якості освіти, її цільовими орієнтирами.

Акмеологічний підхід дає змогу здійснювати комплексне дослідження та створення цілісності людини, коли її індивідуальні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються у єдності, усіх можливих

взаємозв'язках та опосередкуваннях для того, щоб сприяти їй у досягненні вершин. У сучасних умовах змінюється роль учителя: він виступає не як носій знань, а як той, хто передає досвід, той, хто супроводжує навчання, взаємодіє з учасниками процесу навчання. Кожен сучасний учитель має добре пам'ятати відомий постулат Кембриджського університету «It is impossible to teach, but one can learn» («Навчити не можна – можна навчитися»). Йдеться про необхідність самостійного навчання, вироблення здатності до самоорганізації та планування часу, відповідальності, комунікабельності, вміння працювати в команді й найголовніше – уміти застосовувати знання. Учень не повинен отримувати готові знання, він має їх здобувати самостійно й зрозуміти, як діяти, щоб досягти результату, успіху. Набуває значення пошук шляху вирішення проблеми. Для цього учень має діяти творчо й самостійно. Якщо головним завданням учителя була підготовка учня до майбутнього життя, то на сьогодні вчитель має усвідомити, що шкільне життя і є самим життям дитини. Школа є простором можливостей і реалізації потреб та інтересів, культури, життя й самовизначення учня. Не варто готувати до найближчого майбутнього, варто вчити досягти успіху. Знання не можуть бути відірваними від життя; сучасний учитель-акмеолог має орієнтувати свого вихованця на розв'язання конкретних проблем людини, суспільства.

Головною метою навчання має лишатися не просто здобуття знань, а оволодіння життєвими компетенціями, соціальними й життєвими ролями, розуміння знання як засобу, інструменту для розв'язання проблем особистісних та соціальних. Для створення основи акмеологічного зростання учнів педагог має спочатку вивчити потенційні можливості кожного, їхні інтереси. Це дасть змогу пропонувати школярам цікаві доступні завдання з поступовим ускладненням так, щоб кожний зміг реалізувати свої можливості й окреслити перспективу подальшого росту.

Як уже було зазначено, Концепція НУШ, орієнтована на творчого учителя, може бути успішно реалізована на практиці тільки за умови

підвищення рівня методологічної компетентності педагога як основи його професіоналізму.

Методологічна компетентність педагога характеризується наступними показниками:

- володіння науковими методами пізнання і перетворення педагогічної дійсності;
- розвиненість теоретичного, концептуального мислення педагога, заснованого на наукових знаннях;
- уміння успішно застосовувати досягнення психологопедагогічної науки на практиці;
- здатність системно проектувати освітній процес відповідно до обраних методологічних підходів і принципів.

Освітній процес не має бути стихійним й еkleктичним, його цілісність і цілеспрямованість забезпечуються методологічною компетентністю педагога, його умінням грамотно і послідовно застосовувати наукові теорії, методи і підходи на практиці. Саме методологічна компетентність дозволяє педагогові знаходити нестандартні способи рішення інноваційних завдань професійної діяльності.

У зв'язку з цією актуальною проблемою, від якої залежить якість освіти на усіх рівнях системи неперервної освіти педагогів, необхідно переглянути наукові основи професійного розвитку педагогічних кадрів і зробити перехід від традиційного рецептурного підходу до інноваційного методологічного. Дати вчителю рецепти на всі випадки його професійного життя неможливо, але навчити самостійно і нестандартно мислити, спираючись на наукові знання, – необхідно.

Як стверджує російська дослідниця В. Максимова, сучасна методологія професійної діяльності спирається на загальнонаукові теорії і підходи, які і повинні скласти зміст цього компонента [31, с. 5-6]:

- теорія систем – системний підхід;

- синергетика – синергетичний підхід;
- теорія інтеграції – інтегративний підхід;
- теорія організації – управлінський підхід;
- теорія інформації – інформаційний підхід;
- теорія особистості і теорія діяльності – особистіснодіяльнісний підхід;
- акмеологія – акмеологічний підхід;
- ноосферна теорія – ноосферний підхід й інші.

Кожен підхід реалізується в теорії і практиці освіти за допомогою певних принципів, на основі яких проєктуються освітні системи і технології. Вчителю важливо у процесі підвищення професійної кваліфікації засвоїти логічний зв'язок 37 між науковими положеннями теорії, витікаючим із цієї теорії методологічним підходом, принципами перетворення дійсності, що реалізують цей підхід, і проєктуванням на основі цих принципів конкретних освітніх систем і технологій. Покажемо це на прикладі акмеологічного підходу.

Акмеологічний підхід у педагогіці синтезує досягнення психолого-педагогічної й акмеологічної науки і спрямований на забезпечення якості освіти учнів. В основі акмеологічного підходу до організації освітньої діяльності учнів лежить знання вчителем психологічних закономірностей пізнання і розвитку особистості у процесі навчання. Ще видатний педагог К.Д. Ушинський, обґрунтовуючи антропологічний підхід у педагогіці, підкреслював першорядну важливість знань психології для вчителя, без цих знань педагог не може грамотно побудувати навчальний процес. Антропологічний підхід вимагає створення сприятливих умов для розвитку природного потенціалу кожної дитини у процесі навчання, опори на психофізіологічні особливості її вікового розвитку.

Акмеологічний підхід виходить із принципу цілісного розвитку зростаючої людини, взаємодії психофізіологічного і соціокультурного

розвитку (за Б.Г. Ананьєвим). Із цього методологічного принципу випливають важливі для педагогіки висновки:

- якість результатів освіти має бути виражена інтегральними характеристиками, що відображають показники навчання, виховання і розвитку учня (випускника) як суб'єкта життєдіяльності, як індивіда, особистості та індивідуальності;
- потенціал розвитку дитини не обмежується природними задатками, в процесі навчання вона збагачується і розвивається, поповнюється якостями особистості, мотивацією, внутрішніми ресурсами, які стимулюють активну діяльність і прагнення до успіху, до нових досягнень; при сприятливих зовнішніх умовах включаються механізми саморозвитку зростаючої людини; з метою забезпечення якості освіти процес навчання необхідно проєктувати на основі акмеологічних технологій, спрямованих на розвиток творчого потенціалу особистості учня, на його саморозвиток, на успішне навчання кожного.

Розробляючи теорію і практику акмеології шкільної освіти, В. Максимова прийшла до наступного визначення сутності акмеологічної технології навчання: це система поетапної організації освітнього процесу, яка забезпечує досягнення успіху і високих результатів у навчанні та розвитку кожного учня на основі стійкої мотивації досягнень і саморозвитку шляхом побудови навчального процесу відповідно до психологічних закономірностей успішної пізнавальної діяльності [31, с. 6].

Акмеологічний підхід до навчання заснований на актуалізації чинників прогресивного розвитку зростаючої людини в освітній діяльності:

- розвиток мотивації досягнень, а не уникнення невдач;
- розвиток потреби у творчості і творення, а не в руйнуванні і споживанні;
- розвиток потреби в самореалізації й успіху на основі власних досягнень, а не на основі приниження достоїнств і досягнень інших людей;

- розвиток прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, а не задоволення досягнутим рівнем;
- пріоритет духовно-моральних цінностей у життєдіяльності людини;
- установка на освіту як особистісну цінність, й інші.
- Акмеологічний підхід до навчання починається з мотивації навчання, мотивації навчальних досягнень, із розвитку пізнавального інтересу учнів, розвитку інтересу дітей до знань у дошкільному закладі освіти, з усвідомлення зростаючою людиною цінності знань для успішної життєвої кар'єри.

Пізнавальний інтерес – це головний мотив учіння, коли учіння стає добровільним для учня, бажаним і приємним заняттям. Тому основне завдання вчителя – стимулювати інтерес учня до свого навчального предмету, до його пізнання.

Узагальнюючи досвід вчителів шкіл, які працюють за проектом «Акмеологічна школа – школа якості», В. Максимова виділяє три види апробованих на практиці акмеологічних технологій навчання:

- технологія «паралельної педагогічної дії» (реалізує принцип цілісності уроку та цілісності розвитку учня);
- технологія порівневого засвоєння знань (принцип результативності навчання);
- технологія саморозвитку (принцип саморозвитку) [31, с. 7].

1. Технологія «паралельної педагогічної дії» (за А.С. Макаренком) – це комплексна технологія навчання, яка спрямована на досягнення високих результатів у цілісному розвитку учня шляхом синхронного рішення сукупності навчально-виховних завдань з основних блоків розвитку: «засвоєння системи знань й умінь», «розвиток творчості», «розвиток рефлексії та самооцінки», «збереження здоров'я і працездатності», «розвиток спілкування і співпраці». Учитель повинен уміти тримати в полі зору одночасно всі завдання на кожному етапі уроку, працювати в паралельному

режимі, відбираючи різні форми, методи і прийоми вирішення завдань за всіма блоками розвитку учнів (поліциклічна педагогічна діяльність).

2. Технологія порівневого засвоєння знань або результативного навчання заснована на принципі порівневого структурування і засвоєння знань. Щоб створити ситуацію успіху, треба визначити «зону успіху» учня і закріпити успіх позитивною оцінкою, відзначаючи приріст досягнень й оцінюючи просування учня сходинками успіху на кожному уроці. Виділяють шість рівнів або етапів засвоєння знань: упізнавання, запам'ятовування, розуміння, застосування репродуктивне, застосування пошукове, застосування творче.

Відповідно до цих рівнів можна проектувати:

- етапи процесу навчання навчальній темі, створюючи блоки уроків, навчальні модулі з метою засвоєння навчального матеріалу на кожному з названих рівнів, при цьому успіх учня треба планувати і готувати заздалегідь;
- структуру уроку, особливо узагальнюючого, коли кожен етап уроку відпрацьовує послідовно один за іншим рівні засвоєння знань, від упізнавання до творчого застосування, забезпечуючи ситуації успіху кожного учня в «зоні його найближчого розвитку»;
- діагностичні контрольні роботи (ДКР), що включають різнорівневі завдання і дозволяють об'єктивно визначити для кожного учня зону його успіху, оцінити приріст досягнень, просування в засвоєнні не тільки знань, а й способів їх отримання, оскільки кожен рівень засвоєння відображає не тільки результат – якість знань, а й процес їх пізнання, способи пізнавальної діяльності, розвиток розумових процесів аналізу і синтезу.

Для використання технології порівневого засвоєння знань або результативного навчання вчитель повинен вміти:

- структурувати навчальний матеріал, виділяти в ньому основні види знань (факти, поняття, закони, теорії, принципи, проблеми, ідеї), визначати ступінь складності знань, розподіляти їх за рівнями засвоєння, відмовитися від поурочно-елементної подачі нових знань, перейти до цілісного вивчення всієї

навчальної теми, вміти створювати структурно-логічні моделі навчального матеріалу (схеми, конспекти);

- грамотно ставити цілі навчання відповідно до рівнів засвоєння знань і забезпечувати результат й успіхи учнів, поступово готуючи їх до вирішення творчих завдань.

3. Технологія саморозвитку – це найскладніша акмеологічна технологія. Її доцільно застосовувати у старших класах, у профільному навчанні, в ліцеях і гімназіях, у навчанні обдарованих дітей. У технології саморозвитку управляє процесом пізнавальної діяльності сам учень, а вчитель створює для цього відповідні психолого-педагогічні умови. Процес навчання будується в логіці етапів процесу саморозвитку.

Технологія саморозвитку відображає також логіку структури освітньої діяльності:

1-3 етапи – це мотиваційноцільовий компонент;

4-5 – змістовно-операційний компонент;

6 – результативно-оцінний компонент освітньої діяльності.

Логіка розвитку кожного структурного компонента освітньої діяльності та процесу саморозвитку може бути покладена в основу проектування:

1) цілісного навчального процесу протягом навчального року,

2) процесу вивчення навчальної теми в обсязі 10-15 уроків,

3) структури окремих уроків із навчального предмета і міжпредметних.

Технологія саморозвитку доступна просунутому вчителю, педагогуакмеологу, в якого акмеологічна компетентність становить основу педагогічного професіоналізму [31, с. 9].

У нашому дослідженні принципів методології мови, одним із основних яких виступає комунікативний, ми розглядаємо акмеологічні технології як технології успішного навчання кожного учня, що засновані на принципі гуманізації освітнього процесу. Адже сенс акмеологічного підходу в навчанні мови полягає в досягненні прогнозованого високого результату.

Потреба в спілкуванні – це основний мотив учасників комунікації. Але потреба спілкуватися й акт спілкування – це не одне і те ж. Основною технологічною складністю у навчанні мови є саме формування навички говорити і писати грамотно, дотримуючись загальномовних і професійних норм. Тому, при акмеологічному підході завдання вчителя іноземної мови – навчити випускника школи якісному спілкуванню, сформувати мовні компетенції настільки, щоб спілкування було ефективним; вивести школяра на метакомунікативний рівень спілкування, навчити його творити у слові; запустити необхідні механізми в системі навчання мови, щоб учень став суб'єктом творчої діяльності; використовувати ті засоби, що допоможуть досягти високого результату. Іншими словами, навчити якісному володінню мовою як інструментом спілкування в усіх сферах життя.

Одним із найефективніших інструментів, що допомагає розвинути в учня здатність до самооцінювання в іншомовному навчанні є Європейське мовне портфоліо. Загальноєвропейські рівні володіння мовою є базовими для Європейського мовного портфоліо. Його завданнями є навчити учнів вивчати мови самостійно, протягом усього життя, реально оцінювати власний рівень володіння мовними навичками й демонструвати їх у тих умовах, де вони будуть працювати або продовжувати навчання. Вони забезпечують основу для учнівського самооцінювання та слугують матеріалом для постановки навчальних цілей. Використовуючи Європейське мовне портфоліо у своєму іншомовному навчанні учні старших класів не тільки знайомляться із загальноєвропейськими рівнями володіння мовою, але й на практиці вчать працювати з ними – з одного боку, займаючись плануванням власної навчальної діяльності з визначенням конкретних цілей за допомогою дескрипторів в оціночних шкалах, із другого – займаючись самооцінюванням, яке є результатом ефективної учнівської рефлексії власного процесу навчання мови.

У педагогічній діяльності необхідно дотримуватися цілісності трьох компонентів акмеотехнологій: методологічного, що відповідає професійній

компетентності вчителя; дидактичного, що відповідає за підбір матеріалів та форм; інформаційно-технологічного (використання різноманітних засобів). За допомогою таких видів роботи на уроці, як формування мовних (діалогічних та монологічних), лексичних, граматичних, писемних навичок, широкого тематичного обсягу матеріалу, сконцентрованого на розуміння загальноприйнятих норм суспільства, намагатися допомогти учням усвідомити важливість досягнення в житті найвищих вершин саморозвитку, як у професійному, так і в загальнолюдському просторі. Формуванню акмеологічної компетентності особистості сприяють інтерактивні методи навчання, адже вони допомагають виробленню в учнів комплексу позитивних ділових якостей: уміння працювати в парах, групах, установлювати особистісні контакти та обмінюватися інформацією. Основне завдання акмеологічних технологій – сформувати та закріпити в самосвідомості людини затребувану необхідність у самосвідомості, саморозвитку й самореалізації, що дозволяють спеціальними прийомами та техніками самоактуалізувати особистісне та професійне «Я».

Основна ідея оновлення школи як соціального інституту – освіта повинна стати індивідуалізованою, функціональною, ефективною – співзвучна необхідним змінам у викладанні мови.

У зв'язку із загальними процесами гуманітаризації освіти й особливим статусом англійської мови як метасистеми гостро стоїть проблема навчання мови на новому якісному рівні. Цей рівень забезпечує акмелінгвістика.

Історично акмелінгвістика (від лат. «акме» – найвищий і «lingua» – мовознавство) виникла з акмеології – науки, що сформувалася на стику природничих, суспільних і гуманітарних дисциплін, які вивчають закономірності та механізми розвитку людини при досягненні нею найбільш високого рівня розвитку. Ключові поняття в акмеології: майстерність, розвинена зрілість, обдарованість, здібності, креативність, удосконалення, евристика, рефлексика, свідомість, особистість, індивідуальність – мають місце і в акмелінгвістиці.

Акмеологічність соціокультурного буття людини можна розглядати в синхронічному плані у вигляді самовдосконалення людини і діахронічно у вигляді її професійної соціалізації. Синтез психології, соціології, педагогіки, психолінгвістики, лінгводидактики дозволив сформувати нову науку, що дозволяє вирішувати актуальні проблеми навчання мовам.

На думку О. Русинової, акмелінгвістика – це сфера не тільки наукової, але і практичної діяльності, яка розглядає і використовує закономірності, фактори і механізми розвитку і саморозвитку учня з метою досягнення ним найвищих результатів у навчанні іноземної мови. Тобто мова тут виступає як засіб досягнення особистого акме. Акмелінгвістика виникла як наука, що розробляє нові підходи до освоєння іноземних мов. Маючи на увазі основні принципи акмелінгвістики, використовуючи деякі ефективні прийоми навчання іноземної мови, екстраполюючи саме поняття акмелінгвістики у сферу вивчення англійської мови, можна говорити про акменаправленість і в цій галузі людського знання. Під акменаправленістю розуміється потреба в досягненні найвищого результату в навчанні англійській мові і формуванні мовної особистості високого ступеня якості [45, с. 55].

Акменаправленість передбачає високий рівень розвитку креативності. Це такий рівень лінгвістичної взаємодії, при якому мовець досягає вищої стадії мовної діяльності – творчої. Ця стадія відрізняється від всіх попередніх тим, що суб'єкт мовлення, суб'єкт мовної поведінки, сублімуючи напрацьовані в ході навчання компетентності у якусь комплексну єдність, здатний здійснити акт творчості, здатний креативно мислити, творити у слові. Підставою служить думка про те, що у своїх межах кожен мовний акт – творчий акт, але рівень і характер цієї творчості, що аксіологічно визначається ціннісною шкалою культури, значно вищі. Отже, основна проблема – створення механізму виведення мовної особистості на цей рівень. О. Русинова стверджує, що саме інтеграційна технологія дозволить вирішити цю проблему на сучасному етапі розвитку суспільства. Її основна перевага в тому, що вона

ефективна і відповідає ідеї модернізації школи . Інтегративною дослідниця називає її з кількох причин [45, с. 55].

Ця технологія являє собою єдність різних підходів, методик, прийомів, що дозволяють найбільш продуктивно використовувати навчальний час. До них відносяться: технологія блокового, блочно-модульного навчання, конструктивна технологія, технологія динамічного навчання, програмованого навчання, дистанційного навчання та інші. Безумовно, використання цих технологій є не механічне їх поєднання, а творчий процес вибору найбільш доцільних підходів, прийомів, засобів залежно від характеру навчального матеріалу, вікової групи, рівня освіченості учнів, характеру їх мотивації і т.д.

Варіативність у використанні різних технологій і методик має ряд переваг:

- надає свободу педагогічного пошуку;
- позбавляє від жорстких педагогічних схем;
- дозволяє вчителю бути гнучким у виборі найбільш доцільних методів і засобів навчання; сприяє розвитку творчої ініціативи педагога.

Неважливо, на якому профілі зосереджений особистісний інтерес учнів: природничому чи гуманітарному, оскільки формуються надзнання у двох площинах: знання мови як метасистеми і володіння технологіями самонавчання, що застосовуються в будь-якій сфері використання мови.

Передбачається обов'язкова різноманітність видів навчальної діяльності: проєктна, дослідницька, ігрова. Методика проведення занять передбачає використання різних форм навчання: бесіди, інтерактивні вправи, комунікативні завдання, навчальні дискусії / дебати, ситуаційні дослідження, роботу в малих групах.

На заняттях активно використовуються опорні схеми, алгоритми і т.д. Випереджаючі завдання змушують учнів звертатися до додаткової літератури із предмета. Поняття «інтеграційна технологія» включає в себе:

- використання когнітивно-комунікативних освітніх стратегій;

- дотримання основних принципів педагогічної техніки, що відповідає сучасним вимогам і забезпечує сприятливий освітній клімат;
- оптимальний підбір і розумне поєднання відомих, що зарекомендували себе, елементів інтенсифікації навчання; використання різних методик викладання і дієвих методичних прийомів.

Інтеграційна технологія може бути використана на будь-якому етапі навчання англійській мові, так як вона відрізняється мобільністю, варіативністю форм і передбачає швидку адаптацію до освітніх потреб навчальної групи в цілому і кожного учня зокрема [45, с. 56].

Принциповим стає вимога самоактуалізації мислення, коли ініціатором створення психічного образу і його автором стає сам учень. Однак для цього його слід озброїти технічними прийомами створення психічного образу. Ці прийоми стають частиною інтегративної технології навчання англійській мові. При цьому слід мати на увазі регулятивні принципи поведінки, знання яких дає підстави для безпомилкової і точної організації навчальної діяльності учнів. Йдеться про регулятивні принципи підпорядкування психічних процесів владі людини. Знання цього механізму дозволяє впливати на свідомість точково, відповідно до поставленого навчального завдання. В цьому і полягає роль наставника, вчителя.

У зв'язку з цим необхідною умовою успішного навчання можуть стати такі прийоми створення психічного образу того чи іншого абстрактного поняття або явища: графічні зображення (малюнки, піктограми, опорні схеми, опорні конспекти); словесне малювання (опис аналогічних предметів, явищ; притчі, казки, короткі тематичні оповідання та ін.); відео- й аудіоряди (музичні заставки, фрагменти відеофільмів, презентації та ін.); театралізація (рольові ігри, ділові ігри та ін.); тренінги (складання запитальника, тестів); створення віртуальних образів засобами ІКТ.

Чітке уявлення про те, як формується поняття, дозволяє саме на етапі засвоєння знань застосувати найбільш доцільний педагогічний прийом, акуратно «вкласти» образ-уявлення у свідомість учня, озброїти його

інструментальними вміннями, сформувати навик користування ними в практиці писемного або усного мовлення.

Інакше кажучи, учень стає творцем власних знань. Як зазначає О. Русинова, переваг у такого підходу достатньо:

- в учнів формується творчий підхід до трудової діяльності (саме до розумової праці);
- учень узнає не тільки значення слів, що відображають те чи інше поняття, але осягає суть мовних явищ, тобто формується розуміння мови і як наслідок глибокі знання і здатність до мовотворення;
- створюються серйозні передумови до того, щоб учень досяг у знанні мови рівня акме, тобто вмів творчо підходити до мовного арсеналу і вміло його використовувати;
- розширюється і зміцнюється мотиваційне поле для вивчення англійської мови, процес осягнення її своєрідності стає більш осмисленим [45, с. 56].

Інтерактивний підхід до навчання англійській мові передбачає активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, при якому відбувається взаємозбагачуючий обмін необхідно значущою інформацією і набуття вмінь спілкування. Програмоване навчання – це одна з форм інтерактивного навчання. Гуманітарні науки найчастіше виявляються поза полем зору фахівців із програмованого навчання, якщо йдеться про організацію процесу в рамках основної і профільної середньої школи і далі – ЗВО. Разом із тим саме на стику таких наук, як лінгвістика, математика й інформатика можлива реалізація якісно нового підходу до навчання англійській мові в системі «ЗЗСО – ЗВО». Вивчення англійської мови в режимі програмованого навчання має великі перспективи. Новизна підходу полягає у рівневому використанні програмованого навчання: власне програмованого навчання англійській мові і програмованого навчання рівня акме.

Власне програмованого навчання англійській мові передбачає програмування навчальної діяльності, тобто створення навчальної програми з урахуванням рівня підготовки кожного учня. При цьому важливо

програмувати не тільки зміст навчання, а й засвоєння цього змісту. Побудова навчальної діяльності з переважним використанням програмованого управління становить суть цього методу. Таким чином, учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання. Загальні методологічні положення щодо вивчення англійської мови на основі програмованого навчання дозволяють уявити освітній процес як покрокове рішення учнем навчальних лінгвістичних завдань із використанням ІТ. Сучасний рівень володіння професійно орієнтованими учнями інформаційно-обчислювальною технікою дозволяє говорити про використання цього методу на рівні акме, тобто забезпечує формування акменаправленості особистості. Учень не користується програмою, складеною з урахуванням його психолого-інтелектуальних можливостей, а отримує завдання самостійно скласти програму для навчання англійській мові. При цьому він набуває статусу «фахівця» у сфері англійської мови й інформатики. Його навчальна діяльність стає цілеспрямованою, вмотивованою, осмисленою і продуктивною. Для виконання розумових дій учню необхідно пройти підготовку або самопідготовку (це залежить від його рівня знань, умінь, навичок у галузі мовознавства): вникнути в лінгвістичний контекст проблеми, освоїти понятійний апарат, осмислити зв'язки і взаємозв'язки компонентів системи, тобто форсувати ту ділянку освітнього простору, яка в традиційному навчанні долається значно менш ефективно. Підготовчий етап може являти собою короткий курс із тієї чи іншої лінгвістичної теми, але він мислиться учнями саме як підготовка до «справжньої справи». Створюється позитивне емоційне тло навчальної діяльності, результативність роботи підвищується, так як виникає професійна і, відповідно, акменаправленість діяльності учня. Основні схеми управління і принципи навчання залишаються тими ж, але істотно змінюються взаємовідносини учня і наставника: вони стають паритетними. Це одна з найбільш продуктивних форм співпраці учня і вчителя, де «професійні» відносини створюють атмосферу особливого емоційного комфорту: учитель-словесник може довіритися більш обізнаному в технічних питаннях учневі, а

учень, працюючи над змістом програми, одночасно опановує основами філологічних знань. Інтегрований підхід пронизує всі суб'єктні рівні процесу: спільні зусилля докладають учителі-філологи й інформатики, а також поєднують дві дисципліни в одному освітньому полі учні.

Отже, у запропонованій О. Русиновою моделі організації навчання виявляються два контури: 1) основний – програмоване навчання англійській мові в обсязі, необхідному для творчої діяльності; 2) креативний (рівень акме) – самостійне створення програм з англійської мови учнями.

Як зауважує дослідниця, необхідною умовою успішності реалізації цієї моделі навчання виступає принцип системності у підготовці учнів у галузі інформатики та англійської мови, так як кожна програма відрізняється своєю локальністю, при цьому можливе випадання деяких тематичних ланок. У структурі керуючих пристроїв, що утворюють цілісну систему, існує своя ієрархія. Основною ланкою в цій ієрархії виступає педагог, що організовує весь навчальний процес. Використовуючи найбільш оптимальний варіант поєднання керуючих пристроїв, він створює комбіновану систему програмованого навчання. Оскільки роль учителя виняткова, він повинен досконало володіти знаннями про можливості програмованого навчання і специфіку його організації [45, с. 57].

Висновки до Розділу 2

Сучасні суспільно-економічні відносини змушують людину виявити активну життєтворчість, мобільність та самостійність. Акмеологічна технологія як інтегрована система передбачає конструктивні поєднання сучасних педагогічних технологій та методик, спрямованих на розвиток особистості. Це дозволяє вчителю самому творчо інтерпретувати різні підходи до організації навчально-виховного процесу, а не заглиблюватися в суть тільки однієї технології.

Проблема життєвої компетентності особистості є основною проблемою освіти XXI століття. Національна доктрина розвитку освіти України визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості. Реформування освіти передбачає відновлення змісту навчання з орієнтацією на ключові компетентності, оволодіння якими дозволить учням вирішити різні проблеми в професійному, соціальному, повсякденному житті.

Провідна ідея полягає у виробленні певного підходу з використання акмеологічних технологій навчання на уроках англійської мови, що сприяє формуванню ключових життєвих компетентностей сучасних школярів.

Отже, в сучасній освіті актуальним є перехід до компетентнісно орієнтованого навчання та виховання, упровадження нових ефективних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання.

Акмеологічний підхід до формування мовних компетенцій учнів дозволяє розвинути в них творчу готовність до самовдосконалення, самореалізації в новому освітньому, соціальному та професійному середовищі. Саме ця здатність виводить особистість фахівця на якісно інший рівень самосвідомості і демонструє творчу готовність учнів до свідомого вибору дискурсу і комунікативної поведінки в залежності від мовної ситуації. Акмеологічний підхід вимагає постійного вдосконалення форм навчання. Тобто поруч із традиційними для активізації позиції учня варто практикувати інноваційні форми навчальної діяльності.

Отже, акмелінгвістична технологія, будучи однією з інноваційних технологій навчання іноземним мовам у ЗЗСО, на перший план висуває акмеспрямованість, у центрі якої знаходиться креативність особистості учня. Акмелінгвістика дає можливість по-новому зрозуміти роль і місце кожного виду мовленнєвої діяльності відповідно до реальних потреб професії майбутнього фахівця, тобто передбачає таку перебудову цілей і методів навчання, яка забезпечила б досягнення випускниками вершин в професійній, творчій і духовно-етичній сферах їх майбутньої діяльності.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні важливим аспектом є виконання замовлення суспільства на виховання та навчання учня, в подальшому випусника, як творчої, полікультурної, самостійно мислячої, здатної до прийняття рішень особистості. Ці завдання покладено на вчителя та школу. Саме ці категорії мають забезпечити всебічний розвиток учня та його становлення в сучасному суспільстві, усвідомлення своєї ролі та значимості. Було встановлено, що універсальним методологічним орієнтиром, який забезпечує цілеспрямованість і результативність цієї діяльності, виступає акмеологічний підхід. Акмеологічний підхід та акмеологічні технології сприяють розвитку внутрішнього потенціалу, високого професіоналізму, творчої майстерності фахівця.

Особистість, яка спроможна до самоствердження в напрямі самореалізації, саморозвитку, зможе вільно й успішно діяти в різноманітних сферах життєдіяльності, самостійно творчо і нетрадиційно мислити, сміливо розробляти власні стратегії поведінки, здійснювати моральний вибір і нести відповідальність за свої дії і власний розвиток, конструювати власне життя в позитиві до рівня досягнення гарантії успіху.[17].

Результати дослідницької роботи дозволяють зробити висновок, що вимоги часу, спрямовані на необхідність досягнення найвищих результатів у навчальній діяльності особистості, передбачають спрямованість освітньої діяльності на самовдосконалення особистості. Перспективність акмеологічного підходу полягає в тому, що він орієнтує особистість на постійний саморозвиток і просування до вершин особистісного – творчого самовдосконалення.

Згідно із програмою з іноземних мов для загальноосвітніх шкіл, володіння іноземною мовою - це вміння використовувати мову в

повсякденному житті. Це відхід від застарілої системи навчання іноземним мовам та включення нових компетентностей у викладання англійської мови.

Сучасний освітній процес спрямований на досягнення результату, і саме акмеологія та її технології покликані допомогти в цьому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кременя. – К. , 2009.- 185с.
2. Акмеологічний словник / упор. І. О. Ніколаєску.— Черкаси : ОПОПП, 2012.— 28 с.
3. Акмеология 2000. Методические и методологические проблемы / Под ред. Н.В. Кузьминой, А.М. Зимичева. – СПб.: СПБААН, 2000
4. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
5. Башинська О. І. Створення ситуації успіху. Початкова освіта. 2011. № 24. С. 27-29.
6. Белкин, А.С. Ситуация успеха: как ее создать : книга для учителя / А.С. Белкин. . – Москва : Просвещение, 1991. – 176 с. – (Мастерство учителя: идеи, советы, предложения) . – ISBN 5-09-003409-5.
7. Бех І. Д. Молодший школяр у вікових закономірностях // Початкова школа.— 2015.— № 3.— С. 2–6.
8. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека. – М.: Флинта, Наука, 1998.
9. Борсук В. М. Створення ситуації успіху. Розкажіть онуку. 2008. №10. С. 19-21.
10. Бранский В.П., Пожарский С.Д. Социальная синергетика и акмеология. – СПб.: Политехника, 2001
11. Брушлинский А. В. Проблема психологии субъекта / А.В. Брушлинский. – М.: МГУ, 1994. 130
12. Власюк О. В., Куліш В. В. Акмеологічні прийоми створення ситуації успіху в навчанні. Початкове навчання та виховання. 2016. № 10–11 (446–447) квітень. С. 17-18.
13. Вознюк О.В. Синергетичний підхід до вивчення англійської мови. Інновації в освіті : інтеграція науки і практики : збірник науково-

- методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 163-181.
14. Гагарин А.В., Глазачев С.Н. Экологическая акмеология: педагогическая адаптация: Учебное пособие. М., 2012.
15. Гинзбург М. Р. психологическое содержание личностного самоопределения / М. Р. Гинзбург // Вопр. психологии. – 1994. – № 1. – 125 с
16. Гурзан І. В. Створення ситуації успіху у молодших школярів. Розкажіть онуку. 2008. № 7. С. 1-17.
17. Данилова Г. С. Акмеологія шкільної освіти у контексті методології сучасної науки // Рідна школа.— 2004.— № 11.— С. 6–10.
18. Деркач А. А. Акмеология.— М. : Изд-во РАГС, 2002.— 650 с.
19. Дистервег А. Руководство к образованию немецких учителей / А. Дистервег // Изб. пед. соч. — М., 1956
20. Желізняк, Л. Кейс-технологія / Л. Желізняк // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – № 12. – С. 23-25.
21. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, 2003. http://mo-english.at.ua/zagalnoyevrop_rekom.doc
22. Закон про освіту, 2017 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
23. Інновації в освіті : інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 492 с.
24. Ильин В.В. Философия и акмеология / В.В. Ильин, С.Д. Пожарский. – СПб.: Питер, 2003.
25. Кейс-метод. Окно в мир ситуационной методики обучения (case-study). [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.casemethod.ru>
26. Князев А. М, Одинцова И. В. Акмеологические технологии активного игрового обучения / А. М. Князев, И. В. Одинцова. - М. : РАГС. - 2GG9. - 184

27. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа», 2016 р.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
28. Котенко О. До проблеми формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя іноземної мови / О. Котенко // «Імідж сучасного педагога». – 2011. – № 10. – С. 62–64
29. Лобода А.В. Теоретичні основи професійної компетентності майбутніх вихователів з правом навчання англійської мови дітей дошкільного віку: акмеологічний підхід / А.В. Лобода // Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 20. – С. 21–25.
30. Макаренко А.С. Коллектив и воспитание личности / А.С. Макаренко ; сост. В.В. Кумарин. — М. : Педагогика, 1972. — 332 с. 218 30.05.2014, м. Київ • Акмеологія — наука ХХІ століття
31. Максимова В. Н. Акмеологические технологии обучения в школе – учителю. Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров : науч-теор. журнал. 2010. Выпуск 2(4). С. 5–10.
32. Маркс, К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 1 / К. Маркс // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. 2-е изд. Т. 23. 900 с.
33. Мифологический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1991.
34. Михайлов Г.С. Методология и стратегия акмеологического исследования. Монография. М.: МПА, 1998. 49 с
35. Нова українська школа : poradnik dla vchiteliv / za zag. red. N.M. Bibik. Київ: Літера ДТД, 2018. 160 с.
36. Ніколаєску І.О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору : навч.-метод. посіб. / І.О. Ніколаєску. — Черкаси : ОПОПП. — 98 с.
37. Паламарчук Л.Б. Акмеологічні підходи у процесі самовдосконалення та підвищення кваліфікаційного рівня вчителів географії / Л.Б.

- Паламарчук // Акмеологія — наука ХХІ століття : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. — К. : КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. — 412
- 38.Пальчевський С. С. Акмеологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.— К. : Кондор, 2008.— 378 с.
- 39.Пейсахов Н. М. Закономерности динамики психического развития / Н. М. Пейсахов. – Казань: КГУ, 1989. – 196 с
40. Петрухін В. Акмеологічні технології в підвищенні якості освіти. Рідна школа.— 2003.— № 6.— С. 6–9.
- 41.Платов В.Я. Деловые игры: разработка, организация и проведение: Учебник. - М.: Профиздат, 1991. - 192 с.
- 42.Про Державну національну програму «Освіта» (Україна ХХІ ст.)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text>
- 43.Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. Офіційний вісник України. 2012. 17 лют. (№ 11). С. 51.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
(дата звернення: 20.09.2020).
- 44.Рідкоус О. В. Сучасні педагогічні технології створення ситуації успіху. Педагогічний альманах. 2011. №9. С. 62-68.
- 45.Русинова Е. Е. Акмеологический подход к формированию языковых компетенций обучаемых в системе непрерывного образования. Акмеология.2009. № 4. С. 53–58.
- 46.Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання.— К. : Богданова А. М., 2009.— 226 с.
47. Сибигатуллина Г. Р. Развивающие акмеологические технологии в системе совершенствования профессионального самосознания государственных служащих: диссертация кандидата наук психологических наук: 19.GG.G3 / Г. Р. Сибигатуллина. - М., 2GG7. - 222

48. Сидорчук Н.Г. Розвиток акмеологічної науки як одна із умов підвищення якості освіти // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 321-335.
49. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. С 40. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник /. С.О.Сисоєва, Т.Є.Кристопчук. – Рівне: Волинські обереги, 2013.- 360 с.
50. Ситуаційний аналіз, або Анатомія Кейс-методу / За ред. д-ра соціологічних наук, професора Сурміна Ю.П. - Київ: Центр іновацій та розвитку, 2002. - 286 с.
51. Ткаченко В. І. Стан мовної освіти у школах УРСР повоєнного періоду. Наукові записки / Ред. кол. ... and Science of Ukraine, Ternopil, 2019.
52. Ткачук Л. Педагогічні технології створення ситуації успіху в навчанні молодших школярів. Школа. 2006. № 6. С. 37-39.
53. Указ президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти на період до 2021р».
54. Харченко І. І. Формування культури професійної комунікації майбутніх ... Філологія: сучасний погляд на вивчення актуальних проблем: матер. Міжнародної науково-практичної конференції (м.Запоріжжя, 14-15 лютого 2020 р.)
55. Belikh S.L. Metaphor as a means of broadcasting of the representation in correctional interaction/S.L.Belikh//Second international conference on cognitive science: Abstracts: In 2 v.- St.Peterburg, 9-13 June 2006, P.202-204
56. Education 2030, 2016р.
[https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
57. J.Lakoff, M.Johnson //Theory of metaphor.-M.: Progress, 1990. – P.387-416

ДОДАТКИ

Додаток 1

1.1. Характеристика понять, що визначають ситуацію.

Поняття	Характеристика
Потреба	Загострена нужда, задоволення якої стримується деякими чинниками.
Вибір	Необхідність обрати одну альтернативу з декількох.
Криза	Різке погіршення стану в системі навіть до її руйнування.
Конфлікт	Прагнення протилежних сторін оволодіти обмеженим ресурсом.
Боротьба	Активне протиборство сторін відповідно до своїх стратегій і тактик.
Інновація	Поява нововведення, що змінює звичайний устрій життя.

1.2. Характеристика різноманітних аспектів кейса.

Аспект кейса	Характеристика аспекту
Проблемний	У основі кейса лежить одна або декілька реальних проблем суспільства, які зачіпають радикальні інтереси учасників кейса та потребують розв'язання.
Конфліктний	Гострота проблеми переходить в конфлікт між дійовими особами або у внутрішній особовий конфлікт головного героя.
Ролевий	У ситуації, що розгортається, відбувається виконання героями деяких ролей.
Аспект події	Кейс є сукупністю подій, що розвиваються.

Аспект діяльності	Разом з виконанням різноманітних ролей здійснюється діяльність учасників.
Тимчасовий	Кейс є процесом, що розгортається в часі.
Просторовий	Кейс є процесом, що розгортається в просторі.

1.3. Приклад уроку з використанням кейс-технології.

«WHAT'S MORE DANGEROUS: EARTHQUAKE OR HURRICANE?»

Тип уроку: урок застосування міжпредметних та предметних знань.

урок узагальнення, систематизації знань, вмінь та навичок;

Метод: дослідницький

Мета уроку:

- узагальнення і поглиблення знань з теми «Natural disasters»;
- розвиток вмінь робити узагальнюючі висновки, вміти застосовувати знання на практиці;
- формування вмінь виділяти головне;
- розвиток вмінь оцінювати результати виконаних дій;
- розвиток вмінь добиватися поставлених цілей;
- вчити учнів правильно поводитись в екстремальних ситуаціях;

Очікувані результати уроку:

- розширення об'єму знань з теми;
- розвиток самостійного мислення.

Структура уроку:

- I. Організаційний момент.
- II. Постановка проблеми. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Видача кейсів кожній групі.
- IV. Ознайомлення з текстами та відео кейсу. Робота учнів в групах (крім матеріалів кейсу учні можуть також використовувати Інтернет). Презентація результатів дослідження у вигляді таблиці.
- V. Конкретизувати знання учнів з теми. Виступ спікерів. Презентація. Порівняння отриманих результатів дослідження в групах.
- VI. Дискусія.
- VII. Пропозиції щодо рішення даної проблеми.
- VIII. Узагальнення результатів вчителем, підбиття підсумків.
- IX. Оцінювання учнів

Постановка проблеми

На попередніх уроках учні самостійно складають рейтинг особистого сприйняття небезпеки природних катастроф, під час якого виявляється, що думки учнів розділяються.

Вчитель визначає проблему уроку «*What is the most dangerous natural disaster?*».

Учні після обговорення самостійно визначають проблему “**What’s more dangerous: earthquake or hurricane?**”

Даний кейс припускає, що учні володіють лексиною на належному рівні, ознайомившись із нею на попередніх уроках, і можуть успішно її використовувати під час роботи з кейсом.

Алгоритм роботи з кейсом

1. Група ділиться на 2 підгрупи.

2. Підгрупа 1 дотримується однієї точки зору на проблемне питання («Earthquake is more dangerous»), підгрупа 2 – протилежної («Hurricane is more dangerous»).
3. Вчитель видає учням тексти кейсу (крім матеріалів кейсу учні можуть також використовувати Інтернет та матеріали попередніх уроків). (**Додаток 1**). Ці роздаткові матеріали потрібні для вирішення проблемного питання.
4. Кожна підгрупа працює над власним дослідженням. Учні обирають в своїй підгрупі *координатора*, який буде керувати всією роботою, *спікера*, який буде виступати. Інші учасники групи будуть доповнювати спікера під час відповіді.
5. Координатор розподіляє завдання між учасниками підгрупи.
6. Учні самостійно досліджують проблемне питання, вивчають матеріали кейсу індивідуально у вигляді домашнього завдання. Відбувається пошук і оцінювання інформації.
7. Кожен учасник передає зміст свого завдання координатору, відбувається обговорення, доповнення відповідей всередині підгрупи, заповнення *Плану дослідження (Research Outline)*. (**Додаток 2**)
8. Презентація результатів дослідження у вигляді таблиці та слайдів.
9. Дискусія між групами. (Роль вчителя зводиться до спостереження і управління дискусією).
10. Узагальнюючий виступ вчителя, підбиття підсумків.

Учні отримують конкретне завдання: визначити, що небезпечніше: землетрус чи ураган. Опрацювавши матеріали кейсу, вони роблять свій вибір, формуючи критерії вибору (чи можливо їх передбачити, як довго вони тривають, які інші небезпеки вони викликають, які руйнівні наслідки вони спричиняють і таке інше). Потім групи представляють свою точку зору, аргументуючи свій вибір.

Наприклад,

I think earthquakes are worse than hurricanes. I think we can understand and predict the weather, so I'm not afraid of it. I don't really understand earthquakes, and nobody knows how to predict them very well, so they are more scary.

In my opinion a hurricane is worse. It can pick our school off the ground! Both are destructive, though.

Earthquakes are worse because it could tear your house apart and loose it forever! What I'm saying is an earthquake could rip the road apart then bring the house and throw it in the

Personally, I think hurricanes are among the most powerful natural hazards known to humankind. During a hurricane, residential, commercial, and public buildings, as well as critical infrastructure such as transportation, water, energy, and communication systems may be damaged or destroyed by several of the impacts associated with hurricanes. Wind and water are the twin perils associated with hurricanes and both can be tremendously destructive and deadly.

Earthquakes shift the earth under a house. Even moderate earthquakes can damage a well-built foundation. If the foundation gives way, the rest of the house will fall down. Walls with little flexibility, such as most stone construction, will also collapse.

I agree. Earthquakes and hurricanes are both calamities. Besides, earthquakes can cause tsunamis and other calamities as well.

Earthquakes are the nature's most dangerous calamity. Earthquakes can hit any place, at any time and at any extreme level. There is no way to stop an earthquake.

The earthquake that occurred in 2004 brought along with it tsunami, in the western

В якості опори для висловлювань аргументованих учням також пред'являється список необхідних фраз. Серед них:

Фрази для вираження особистої точки зору.

- I believe that ... (Я думаю, що ...)
- In my experience... (З мого досвіду ...)

- In my opinion... (На мою думку ...)
- Personally, I think... (Особисто я думаю, ...)

Фрази для вираження згоди:

- Of course! (Звісно!)
- You're absolutely right. (Ви цілком праві.)
- Yes, I agree. (Так, я згоден.)
- I think so too. (Я також так думаю.)
- That's true. (Це правда.)

Фрази для вираження незгоди з іншою думкою.

- I don't agree with you. (Я з Вами ...незгоден.)
- However... (Проте ...)
- I'm sorry to disagree with you, but... (Вибачте, що не погоджуюсь із Вами, але...)

Фрази для надання аргументів.

- On the one hand... on the other hand... (З одного боку... / З іншого боку...)
- Firstly... / Secondly... (По-перше/По-друге...)

Фрази для підведення підсумків.

- Summing up...(Підводячи підсумки...)
- In conclusion ... (На закінчення...)

Під час обговорення вчитель може задавати учням питання, давати різні завдання, які допоможуть їм ще більше розкрити проблемне питання.

Наприклад, після перегляду відео доцільно запитати, що вони запам'ятали із побаченого.

Have these videos impressed you? Why? What emotions do you experience when you witness a disaster?

Choose one the most interesting event of earthquakes, hurricanes and present it.

Make a presentation.

- *Describe the type of disaster*
- *Show it on the map*
- *Describe this event (use pictures)*
- *Try to do this orally*

Describe one of the best known accidents

- *Where*
- *When*
- *Human sacrifice*
- *Destructions*

Результати дослідження можуть бути представлені у вигляді таблиці.

	Earthquake	Hurricane	Which is worse?
			

<p>Introduction / Description /</p>	<p>Earthquakes are strong ground movements that result in a sudden release of energy in the Earth's crust that creates seismic waves. Earthquakes show themselves by vibrations and shaking the ground. The vibrations may vary in magnitude from 1 to 10.</p>	<p>Hurricanes are very strong winds that come from the sea. They are formed from thunderstorms developing over the ocean. Several thunderstorms come together to form a swirl of clouds. Warm wet air rises in a spiral and goes faster and faster — over 160 km per hour.</p>	
<p>Can they be predicted?</p>	<p>No. Historically seismic regions are largely known. Scientists are not able to predict when an earthquake may occur.</p>	<p>Yes. With modern forecasting techniques, a hurricane can be anticipated for many days in advance. The exact path and intensity can't be known with certainty, but everyone can know that a hurricane is coming to the general region and make preparations or evacuate.</p>	<p>Earthquakes. They simply can't be predicted.</p>

How long they last?	An earthquake lifetime is short, ranging from a few seconds to some minutes. Usually last no more than a minute.	Can last up to three weeks	
What kind of dangers followed the natural disaster?	Tsunamis Landslides Avalanches Floods Fires Diseases	Severe winds Tornados Floods Heavy rains Diseases	Both.
Which generates greater flooding?	Undersea landslides and subduction earthquakes generate large vertical ground movements that produce devastating Tsunamis. These monstrous sea waves, measuring up to 30-foot or more in height, come ashore and can devastate large areas of a coastline. This level of flooding was the case in 2011 in	The storm surge pushed up by a major hurricane can reach heights in excess of 20-feet. Katrina was one of the most devastating hurricanes in the history of the US. It produced catastrophic damage – estimated at \$75 billion in the New Orleans area and along the Mississippi coast – and is the costliest U.	Hurricanes. From a US perspective, the storm surge associated with hurricanes in the Gulf and Atlantic coasts represent a far greater economic risk than the potential for Tsunamis on the northern US Pacific coast.

	Japan (18,550 fatalities) and 2004 in Indonesia (230,210 fatalities).	S. hurricane on record. Storm surge flooding of 25 to 28 feet above normal tide levels was associated with Katrina.	
Which is more damaging to buildings?	The ground shaking from an earthquake generates inertial damage internally within the building. In an earthquake, damage can range from devastation to a portion of a building's components to the outright collapse of the building. Fires following earthquakes from broken gas mains can lay total waste to structures that survive the earthquake itself.	The winds of a hurricane place pressure on the outside envelope of a building, putting forces on the exterior components. Damage to the exterior component windows or roof can result in significant damage and, in extreme cases, collapse of the building. Flying debris can cause further damage to buildings and people. Torrential rains following the hurricane can lay waste to the interiors of the buildings.	Both can cause extreme damage to buildings. While an interesting topic of discussion, it is not a fair question to answer. Both negatively impact communities and their surrounding areas, resulting in property damage, loss of life, and severe economic hardship.

Під кінець уроку вчитель та учні роблять висновки:

Earthquakes represent both a risk to the loss of life and property. Because they cannot be predicted and can occur at any time there is typically significant damage to the buildings and bridges.

Because people can be warned and evacuated in advance of a hurricane's landfall, the greatest risk is to property damage. However, many individuals have chosen not to evacuate and have been injured in hurricanes.

Both can cause extreme damage to buildings.

While an interesting topic of discussion, it is not a fair question to answer. Both negatively impact communities and their surrounding areas, resulting in property damage, loss of life, and severe economic hardship. It is imperative that we all do our best to prepare for these potential events and encourage our governmental agencies to respond to these disasters when they occur. We can do our part as structural design professionals to produce high quality designs that are resilient to the potentially devastating effects of these natural hazards and work to protect lives as well as investments.

The costs of natural disasters — lives lost, homes destroyed, economies disrupted...

But there is reason for hope. By understanding how and where these natural events occur, we can build and live safely on the Earth, and by providing real-time information about floods, earthquakes, and other hazards, we can respond effectively when disaster strikes. We should build stronger, safer communities that are resistant to natural disasters.

“The hurricanes and earthquakes that have happened in the past month just prove how unprepared we are for natural disasters. It's crazy that with all the technology and information available to us nowadays natural disasters still kill so many people. They should spend more money on research to develop warning systems for hurricanes, floods, earthquakes and tsunamis.”

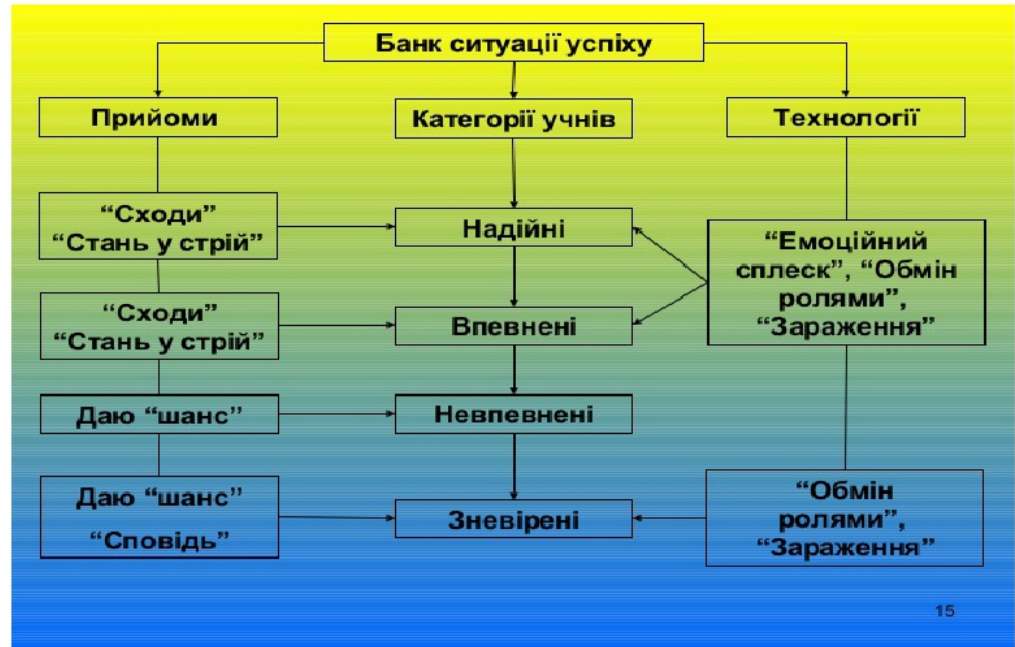
Додаток 2

2.1

2.2

В основі педагогічної технології "Створення ситуації успіху" лежить особистісно орієнтований підхід до процесу навчання та виховання

2.3.

